

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Παραδειγματικό σενάριο

στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας

**Αναγνωστικές δεξιότητες-πολυτροπικές
αναπαραστάσεις:**

Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει....

ΜΑΡΙΑ ΝΕΖΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	4
ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	5
ΣΤΟΧΟΙ-ΣΚΕΠΤΙΚΟ	7
<i>Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις</i>	7
<i>Γνώσεις για τη γλώσσα</i>	7
<i>Γλώσσα και γραμματισμοί</i>	8
<i>Γνώσεις για τη λογοτεχνία</i>	9
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	11
Α΄ εκδοχή σεναρίου	11
<i>Διδακτικές πρακτικές</i>	11
<i>Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)</i>	12
<i>Φάση 2η: Ανάγνωση (4-6 διδακτικές ώρες)</i>	16
<i>Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)</i>	24
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	24
Β΄ εκδοχή σεναρίου	25
<i>Διδακτικές πρακτικές</i>	25
<i>Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση (5 διδακτικές ώρες)</i>	25
<i>Φάση 2η: Ανάγνωση (10 διδακτικές ώρες)</i>	33
<i>Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)</i>	41
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	42
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	43

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Αναγνωστικές δεξιότητες-πολυτροπικές αναπαραστάσεις: Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει....

Δημιουργός: Μαρία Νέζη

Αν το σενάριο δοκιμάστηκε στην τάξη ή αποτελεί πρόταση διδασκαλίας: Πρόκειται για σενάριο που ως project δοκιμάστηκε στην τάξη κατά τη σχολική χρονιά 2011-2012 στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής των νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο. Οι εκδοχές που περιγράφονται στη συνέχεια συνιστούν προτάσεις για διδασκαλία, οι οποίες προϋποθέτουν έναν ευρύτερο σχεδιασμό θεματικής προσπέλασης Γλώσσας και Λογοτεχνίας με άξονα την ανάπτυξη εκ μέρους των μαθητών/τριών αναγνωστικών δεξιοτήτων και την εξοικείωσή τους με διαδικασίες κριτικού λόγου και πολυτροπικής νοηματοδότησης του λογοτεχνικού κειμένου.

Μαθημα: Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία.

Τάξη: Γ΄ Γυμνασίου. Με κάποιες τροποποιήσεις το σενάριο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και στην Α΄ Λυκείου, στο μάθημα της Λογοτεχνίας και συγκεκριμένα στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας με θέμα «Παράδοση και Μοντερνισμός στην ποίηση».

Ενότητα: *Νεοελληνική Γλώσσα:* 2η Ενότητα: Κριτικός λόγος. 3η Ενότητα: Κυριολεξία και μεταφορά., 8η Ενότητα: Η λειτουργικότητα των σημείων στίξης.
Λογοτεχνία: Στάσεις ζωής μέσα από την ποίηση.

Χρονική διάρκεια: Στο πλαίσιο των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο ο προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος είναι 24 διδακτικές ώρες. Ωστόσο στην Α΄ εκδοχή του το σενάριο μπορεί να αναπτυχθεί σε λιγότερο χρόνο (6-10 διδακτικές ώρες), εφόσον ο ρόλος του διδάσκοντος είναι ισχυρά καθοδηγητικός και το μαθητικό δυναμικό της τάξης διαθέτει την κατάλληλη

πολιτισμική και αναγνωστική εμπειρία. Στη Β΄ εκδοχή του το σενάριο απαιτεί περισσότερο διδακτικό χρόνο, εφόσον υιοθετεί σε μεγαλύτερο βαθμό συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές.

Υλικοτεχνική υποδομή: Το σενάριο στην Α΄ εκδοχή του μπορεί να υλοποιηθεί στην αίθουσα διδασκαλίας, εφόσον είναι εξοπλισμένη με σύστημα διαδραστικού πίνακα ή απλώς υπάρχει βιντεοπροβολέας και σύνδεση με το διαδίκτυο. Στη Β΄ εκδοχή του δεν περιορίζεται στην αίθουσα διδασκαλίας με τον εξοπλισμό που αναφέραμε αλλά προϋποθέτει τη χρήση και του εργαστηρίου Πληροφορικής του σχολείου. Εφόσον υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός και επαρκής χώρος, μπορεί να αξιοποιηθεί και η σχολική βιβλιοθήκη.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για εκπαιδευτικό και μαθητή: Για την αποτελεσματική εφαρμογή του σεναρίου στις εκδοχές που προτείνουμε θεωρούμε ως καθοριστικό παράγοντα την εμπλοκίωση της μαθησιακής διαδικασίας. Η ανάγνωση της ποίησης δεν συνιστά αυτοσκοπό αλλά εντάσσεται σε μια διαδικασία που έχει νόημα για τους νεαρούς αναγνώστες. Οργανώνεται λοιπόν εντός του πεδίου της μάθησης με επίλυση προβλήματος, όπου το πρόβλημα που τίθεται είναι αυθεντικό «Ποιος είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης, γενικότερα, στις μέρες μας;». Η διερεύνηση των στάσεων των ποιητών στα προς επεξεργασία ποιήματα συνιστά στόχο της ανάγνωσης. Ο εκπαιδευτικός, λοιπόν, που θα επιλέξει να εφαρμόσει αυτή τη διδακτική πρόταση θα πρέπει να εμφορείται από την αρχή «Δεν διδάσκουμε κείμενα, διδάσκουμε μαθητές/τριες», αρχή που διέπει τα νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία .

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σενάριο αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε οι νεαροί αναγνώστες να εμπλέκονται σε μια διαδικασία που έχει νόημα γι' αυτούς (εμπλοκισμένη μάθηση).

Οργανώνεται σε τρεις διακριτές φάσεις . Στην Α΄ φάση, *Πριν την Ανάγνωση*, τίθεται το πρόβλημα σχετικά με τον ρόλο του ποιητή και της ποίησης στο κοινωνικό γίνεσθαι. Στη δεύτερη φάση, που συνιστά την *Ανάγνωση*, η μαθησιακή διαδικασία αναπτύσσεται περισσότερο ή λιγότερο συμμετοχικά, ανάλογα με την εκδοχή του σεναρίου που επιλέγεται. Το κειμενικό υλικό στην Α΄ εκδοχή του σεναρίου διαμορφώνεται από τον εκπαιδευτικό με βάση τις προσλαμβάνουσες και την αναγνωστική εμπειρία του μαθητικού κοινού, ενώ στη Β΄ εκδοχή του το σενάριο προβλέπει τη συνδιαμόρφωση του μαθησιακού υλικού από την κοινότητα μάθησης.

Οι νεαροί αναγνώστες μαθαίνουν να ασκούνται στη νοηματοδότηση των κειμένων σύμφωνα με τις αναγνωστικές οδηγίες που τους προμηθεύει ο εκπαιδευτικός ανταλλάσσοντας απόψεις και διατυπώνοντας αιτιολογημένα κριτικό λόγο στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης. Η αναγνωστική άσκηση αποβλέπει στο να καταστήσει τους μαθητές/τριες ικανούς/ές να εντοπίζουν το θέμα του ποιήματος, να επισημαίνουν με λέξεις-φράσεις-εικόνες του ποιήματος την οπτική που αναδεικνύεται, να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους νοηματοδοτείται το ποιητικό κείμενο (τα σημεία στίξης, τη σειρά των λέξεων μέσα στον στίχο, τις επαναλήψεις, τις μεταφορές, τις παρομοιώσεις, τα επίθετα, τις μη συνηθισμένες λέξεις, το ρηματικό πρόσωπο, τη γλώσσα), να εκφράζουν αιτιολογημένα τη γνώμη τους για το ποίημα, δηλαδή αν τους αρέσει ή δεν τους αρέσει και γιατί, να εκφράζουν την ανταπόκρισή τους για το ποίημα αξιοποιώντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους, να αναγιγνώσκουν εκφραστικά το ποίημα προσέχοντας ιδιαίτερα τον χρωματισμό της φωνής τους. Στη Β΄ εκδοχή του σεναρίου προβλέπονται και δραστηριότητες διερευνητικής μάθησης που επιδιώκουν την ανασύσταση του ιστορικοκοινωνικού περικειμένου.

Στην τρίτη φάση, *Μετά την Ανάγνωση*, οι μαθητές/τριες ως ιστορικοκοινωνικά προσδιορισμένα υποκείμενα αναστοχάζονται πάνω στο αρχικό ερώτημα και τοποθετούνται κριτικά στο ζητούμενο.

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Η διεύρυνση της αναγνωστικής εμπειρίας των μαθητών/τριών μέσα από τη δημιουργία ενός δικτύου αναγνώσεων κειμένων συνιστά άξονα γύρω από τον οποίο αναπτύσσεται το συγκεκριμένο σενάριο. Η αναγνωστική πράξη επιδιώκει την παραγωγή νοήματος μέσα από τον διάλογο με άλλα κείμενα, ενώ, παράλληλα, νομιμοποιούνται πρακτικές κατασκευής της υποκειμενικότητας. Οι μαθητές/τριες οικοδομούν την ταυτότητά τους ως αναγνώστες αλλά και ως υποκείμενα πολιτισμικά και κοινωνικά προσδιορισμένα, καθώς κατά την πρόσληψη του λογοτεχνικού κειμένου ασκούν ένα ευρύ φάσμα αναγνωστικών δεξιοτήτων σχετικών όχι μόνο με τον γραπτό λόγο αλλά με όλο το φάσμα της πολιτισμικής παραγωγής. Η ανάγνωση της Λογοτεχνίας μετατρέπεται σε απολαυστική πολιτισμική εμπειρία και το μάθημα της Λογοτεχνίας γίνεται ο χώρος όπου η κοινότητα μάθησης (μαθητές και εκπαιδευτικοί) συνομιλεί με τα κείμενα –δεν μιλά για τα κείμενα. Το να ασκεί κανείς τους νέους αναγνώστες σε πρακτικές ανάγνωσης, ισοδυναμεί με το να τους εφοδιάζει με κριτήρια για να στοχάζονται κριτικά πάνω στα αναγνώσματά τους και τη ζωή τους αλλά και με εργαλεία για να γίνουν και οι ίδιοι παραγωγοί κειμένων, άρα και παραγωγοί νοήματος (Φρυδάκη, 2003: 294).

Γνώσεις για τη γλώσσα

Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση η διδασκαλία της γλώσσας κινείται εντός του πεδίου της επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας, της κειμενολογίας και της διαθεματικότητας.

Οι νεαροί χρήστες της γλώσσας αναγιγνώσκοντας ποιητικά κείμενα ασκούνται στο να παρατηρούν και να εντοπίζουν τη λειτουργία φαινομένων πολυσημίας, των σχημάτων λόγου και των σημείων στίξης στη νοηματοδότηση του κειμένου. Συνειδητοποιούν τον ρόλο της Επιλογής, στον παραδειγματικό και συνταγματικό άξονα του λόγου, και της Απόκλισης, από την καθιερωμένη νόρμα στη χρήση της

γλώσσας, στη διαμόρφωση του Ύφους. Κάνουν λεξιλογικές συγκρίσεις μεταξύ κειμένων, διακρίνουν τις επιλογές ανάμεσα σε συνώνυμες λέξεις που διαφοροποιούν το ύφος του κειμένου. Παράλληλα, διερευνώντας τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα παραγωγής και πρόσληψης του ποιητικού κειμένου συνειδητοποιούν τον δυναμικό χαρακτήρα της γλώσσας ως φορέα πολιτισμού: η γλώσσα εξελίσσεται στον χρόνο και οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και παλαιότερες μορφές της.

Οι νεαροί αναγνώστες ως παραγωγοί νοήματος κατασκευάζουν τα δικά τους κείμενα αιτιολογώντας τις επιλογές τους. Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού και γραπτού κριτικού λόγου. Στο πλαίσιο της επικοινωνίας μαθαίνουν να υποστηρίζουν τις επιλογές τους με επιχειρήματα ή τεκμήρια.

Τέλος, η εκφραστική ανάγνωση των ποιημάτων, που προβλέπεται ως δραστηριότητα στο σενάριο, επιτρέπει στους μαθητές/τριες να ασκηθούν στην εκφορά προφορικού λόγου συνειδητοποιώντας στην πράξη τη λειτουργικότητα των σημείων στίξης.

Γλώσσα και γραμματισμοί

Στο πλαίσιο των εκδοχών Α' και Β' του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές/τριες καλούνται να διευρύνουν την αναγνωστική εμπειρία τους μέσα από ένα δίκτυο αναγνώσεων κειμένων. Τα κείμενα που επιλέγονται δεν είναι αποκλειστικά μονοτροπικά και έντυπα. Η άσκηση των μαθητών/τριών στην ανάγνωση, κατανόηση και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων και υπερκειμένων συνιστά τη συμβολή της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης στην ανάπτυξη εκ μέρους των μαθητών/τριών δεξιοτήτων νέου γραμματισμού.

Στον βαθμό που στη Β' εκδοχή του το σενάριο προβλέπει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/τριών στην αναζήτηση, συγκέντρωση και επεξεργασία κειμενικού υλικού, καθίσταται αναγκαία η άσκηση των νεαρών ερευνητών σε θέματα αξιολόγησης των πηγών πληροφόρησης στο Διαδίκτυο. Οι μαθητές/τριες ως

ιστορικοπολιτισμικά προσδιορισμένα υποκείμενα κάνουν τις επιλογές τους, ωστόσο θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να αξιολογούν τις πηγές πληροφόρησης στο Διαδίκτυο: η πατρότητα, η επικαιρότητα, η ακρίβεια, η αντικειμενικότητα, η αξιοπιστία μπορούν να λειτουργήσουν ως κριτήρια ποιότητας. Συνεπώς η Β΄ εκδοχή του σεναρίου προωθεί δεξιότητες νέου τύπου γραμματισμού ως προς την αξιοποίηση του Web.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Τα νέα δεδομένα στην παραγωγή και πρόσληψη του κειμένου, που διαμορφώνουν τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, σε συνδυασμό με τις πολιτισμικές σπουδές και τις αναγνωστικές θεωρίες, επαναπροσδιορίζουν την έννοια του λογοτεχνικού κειμένου και αναδεικνύουν την επικοινωνιακή διάσταση της αναγνωστικής πράξης (Χατζησαββίδης χ.χ.). Στο νέο αυτό περιβάλλον το λογοτεχνικό κείμενο προσεγγίζεται ως σύνθετος πολιτισμικός-κοινωνικός κόμβος, με την έννοια ότι συμπλέκονται όλες οι διαφορετικές διαστάσεις και δυνάμεις της πολιτισμικής και κοινωνικής ζωής για την παραγωγή νοήματος (Πασχαλίδης 1999). Το κείμενο δεν αναγνωρίζεται ως ένα κλειστό και αυτόαρκες όλον, ως ένα τετελεσμένο αισθητικό γεγονός αλλά ως ένα ανοιχτό σύστημα γλωσσικών, και όχι μόνο, σημείων που ενεργοποιεί τις ανταποκρίσεις του αναγνώστη απέναντι στις δομές πραγμάτωσής του κατά τη διαδικασία νοηματοδότησής του. Οργανώνει το περιεχόμενό του σύμφωνα με ένα ρεπερτόριο συμβάσεων και κανόνων, που χαρακτηρίζουν τα σημασιολογικά συστήματα της εποχής του, και υπαγορεύει στρατηγικές για την παραγωγή του νοήματός του (Φρυδάκη 2003). Κατ' αυτόν τον τρόπο ανακτά την ιστορικότητά του και αναγνωρίζει την ιστορικότητα του αναγνώστη. Το νόημα του, όπως έχει ήδη αναδειχθεί στο έργο του Bakhtine (1984), παράγεται διαλογικά, όχι μόνο ως προϊόν επικοινωνίας με τον αναγνώστη, μονίμως ανοιχτό σε νέες κοινωνικο-πολιτισμικές και ιστορικές επιρροές αλλά και «ως απόκριση/απάντηση σε άλλα κείμενα συνεχώς παρόντα» (Φρυδάκη 2003: 156) «ως μια διάδραση, ως μια συνδιαλλαγή, άλλοτε συναγωνιστική κι άλλοτε ανταγωνιστική, που εκτείνεται σε όλο το εύρος της

πολιτισμικής ζωής, μεταξύ κάθε είδους μορφής κειμένων, ανεξάρτητα από το εάν αυτά είναι λογοτεχνικά ή μη, γλωσσικά ή εικονικά, έντυπα ή προφορικά» (Πασχαλίδης 1999: 323).

Οι αλλαγές αυτές που αφορούν στον τρόπο παραγωγής και πρόσληψης των λογοτεχνικών κειμένων, υπαγορεύουν αλλαγές και στο καθεστώς της αναγνωστικής και ερμηνευτικής πρακτικής που επικρατεί στη σχολική πραγματικότητα και διευρύνουν το περιεχόμενο του όρου γραμματισμός. Ο λόγος για τα κείμενα μετατρέπεται σε διάλογο με τα κείμενα στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης (μαθητών – εκπαιδευτικών). Επιβάλλουν την ενεργοποίηση, εκ μέρους των μαθητών/τριών, ενός νέου, πιο διευρυμένου ρεπερτορίου αναγνωστικών στρατηγικών και δεξιοτήτων που δεν σχετίζονται μόνον με το γραπτό κείμενο αλλά και με όλο το φάσμα της πολιτισμικής παραγωγής. Οι μαθητές-αναγνώστες συνομιλούν με τα κείμενα, καταθέτουν ερμηνευτικές υποθέσεις και εκφέρουν τον προσωπικό τους, κριτικό και δημιουργικό, λόγο αξιοποιώντας διάφορα σημειωτικά συστήματα. Ο δάσκαλος δεν περιορίζεται στον ρόλο του διαμεσολαβητή στην επικοινωνία με το λογοτεχνικό κείμενο αλλά λειτουργεί ως ο έμπειρος ειδικός που αξιοποιεί ποικίλους μαθησιακούς πόρους και τρόπους (πολυτροπικά κείμενα, δραματοποίηση, ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας κλπ.) για να καταστήσει τους μαθητές/τριές του πολιτισμικά εγγράμματους. Διαμορφώνει ένα μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο οι νεαροί αναγνώστες μέσα από την αλληλεπίδραση, την πολυφωνία και τον αναστοχασμό, έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν τις αναγνωστικές τους εμπειρίες, να εξοικειωθούν με ένα εύρος στρατηγικών κατανόησης κειμένων, να εκφραστούν γλωσσικά και πολυτροπικά. Ασκοούνται στην κατανόηση γραπτού λόγου και μάλιστα ποιητικών κειμένων. Καλλιεργούν αναγνωστικές στρατηγικές όπως υποθέσεις με βάση τον τίτλο, την αξιοποίηση της εικόνας, τα συμφραζόμενα, εντοπισμός λέξεων-κλειδιών, επιβεβαίωση ή διάψευση των υποθέσεων με βάση συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες. Διερευνούν την ποιητική και αναφορική λειτουργία της γλώσσας στη λογοτεχνική γραφή, ενώ εξοικειώνονται με τη μεταφορική χρήση της γλώσσας

και τους μηχανισμούς κατασκευής του νοήματος στο ποιητικό κείμενο. Τέλος, οι νεαροί αναγνώστες ως παραγωγοί νοήματος κατασκευάζουν τα δικά τους κείμενα αιτιολογώντας τις επιλογές τους. Διατυπώνουν τις ερμηνευτικές εκδοχές τους ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με τη λογοτεχνική μεταγλώσσα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Α΄ εκδοχή σεναρίου

Διδακτικές πρακτικές

Στην Α΄ φάση ανάπτυξης του σεναρίου (*Πριν την Ανάγνωση*) ο εκπαιδευτικός διαμορφώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα επιχειρηθεί η ανάγνωση των ποιητικών κειμένων. Με αφετηρία τα βιώματα των παιδιών από τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα μπορεί να θέσει το ερώτημα που θα κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία σε όλες τις φάσεις της: Ποιος νομίζετε ότι είναι ή ότι πρέπει να είναι ο ρόλος του ποιητή στο σύγχρονο κοινωνικό γίνεσθαι; Εφόσον υπάρχουν οι τεχνολογικές υποδομές στην αίθουσα διδασκαλίας μπορεί να προβάλει βιντεοσκοπημένο διαδικτυακό υλικό σχετικό με τους ποιητές και τη στάση τους απέναντι στην κρίση που βιώνει η ελληνική κοινωνία ή σε αντίθετη περίπτωση να διανείμει έντυπο υλικό σχετικό με αυτό το ζήτημα. Στην ολομέλεια του τμήματος γίνεται επεξεργασία του υλικού με στοχευμένες ερωτήσεις και αναπτύσσεται προβληματισμός με κατευθυνόμενο διάλογο. Η διαδικασία ολοκληρώνεται αξιοποιώντας την τεχνική του θεατρικού παιχνιδιού «ρόλος στον τοίχο». Πρόκειται για πρακτική που ενεργοποιεί διεργασίες ενσυναίσθησης και αναστοχασμού των μαθητών/τριών.

Κατά τη φάση της *Ανάγνωσης* είναι ο εκπαιδευτικός που διαμορφώνει το μαθησιακό υλικό λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις ανάγκες και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών του. Επιλέγει ως διδακτικές πρακτικές τις στοχευμένες ερωτήσεις, τον κατευθυνόμενο διάλογο κατά την

επεξεργασία του κειμενικού υλικού, τη συζήτηση σε ομάδες και στην ολομέλεια κατά τη νοηματοδότηση των ποιημάτων.

Η εφαρμογή ολοκληρώνεται (*Μετά την Ανάγνωση*) καθώς οι νεαροί αναγνώστες ως ιστορικοκοινωνικά προσδιορισμένα υποκείμενα αναστοχάζονται πάνω στο αρχικό ερώτημα και τοποθετούνται κριτικά στο ζητούμενο. Ανάλογα με το επίπεδο του τεχνολογικού γραμματισμού των παιδιών και τις υποδομές που διαθέτει το σχολείο η φάση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί με ποικίλους τρόπους: από την προφορική ανάγνωση ποίησης μέχρι τη δημιουργία ιστολογίου ή εφημερίδας τοίχου με ποιητικές δημιουργίες των παιδιών.

Διδακτική πορεία

Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση¹ (2 διδακτικές ώρες)

Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία «η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική, καθώς «χτίζει τις γέφυρες» μεταξύ των κειμένων και των μαθητών μας. Ο κυριότερος σκοπός της είναι να δώσει κίνητρα για την ανάγνωση που θα ακολουθήσει και να πλουτίσει το γνωστικό και πολιτισμικό ορίζοντα των μαθητών, δημιουργώντας ένα πλαίσιο προβληματισμού που θα διευκολύνει την νοηματοδότηση των κειμένων».

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει σε αυτή τη φάση τίθεται το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί η αναγνωστική-μαθησιακή διαδικασία (εμπλαισιωμένη μάθηση). Ο εκπαιδευτικός με αφετηρία τα βιώματα των παιδιών από τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα μπορεί να προβάλει είτε [video](#) σχετικά με την πορεία διαμαρτυρίας των ποιητών που οργανώθηκε την 21η Μαρτίου 2012, την παγκόσμια ημέρα ποίησης,

¹ Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία για το Γυμνάσιο η διδασκαλία μιας ευρείας διδακτικής ενότητας αναπτύσσεται σε τρεις διακριτές φάσεις: *Πριν την Ανάγνωση*, την *Ανάγνωση*, *Μετά την Ανάγνωση*. Ανάλογα οργανώνεται η διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην Α΄ Λυκείου.

είτε τον δικτυακό τόπο που έχει δημιουργηθεί για αυτή τη δράση είτε δημοσιογραφική αρθρογραφία² σχετική με το θέμα αυτό.

Εάν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο προτείνεται η αξιοποίηση αυθεντικού ψηφιακού υλικού. Σε αυτή την περίπτωση οι στοχευμένες ερωτήσεις μπορούν να κατευθυνθούν σε ζητήματα ανάγνωσης του υπερκειμένου και του κειμενικού είδους που αναδύεται στο πλαίσιο των νέων μορφών επικοινωνίας. Εξοικειώνουμε τους νεαρούς αναγνώστες με στρατηγικές ανάγνωσης τέτοιων κειμένων. Επισημαίνουν τον πομπό, τον πιθανό δέκτη, τους κώδικες που επιλέγονται για τη συγκρότηση του μηνύματος, το μέσο που επιλέγεται κάθε φορά για τη μετάδοση του μηνύματος, διατυπώνουν υποθέσεις για τον σκοπό της επικοινωνίας. Ασκούμε τους μαθητές/τριες να παρατηρούν τις γραμματικοσυντακτικές δομές και το λεξιλόγιο που διαμορφώνουν το ύφος των κειμένων και να αναγνωρίζουν το κειμενικό είδος και τύπο (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία) στο οποίο εντάσσονται τα κείμενα. Η αμηχανία των νεαρών αναγνωστών σε αυτό το σημείο είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό για να μιλήσει για τα τη ρευστότητα των κειμενικών ειδών, όταν πρόκειται για υβριδικά κείμενα που διαμορφώνουν τα νέα μέσα επικοινωνίας.

Αφού έχει δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα στην αίθουσα διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/τριες να προβληματιστούν όσον αφορά στο μήνυμα, παρατηρώντας τη λειτουργία των ονοματικών συνόλων και την εναλλαγή πεζών κεφαλαίων στη γραμματοσειρά.

² Βλ. <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=448405>,
<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=449746>,
<http://www.clickatlife.gr/story/biblio/pagkosmia-imeras-poiisis-me-poreia-enantia-stin-krisi?id=2153743>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης

όχι άλλη μια διαμαρτυρία,

αλλά

μια ΑΛΛΗ διαμαρτυρία

Στο πλαίσιο αυτό θέτει το ερώτημα που θα κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία σε όλες τις φάσεις της: Ποιος νομίζετε ότι είναι ή ότι πρέπει να είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης στο σύγχρονο κοινωνικό γίγνεσθαι; Οι μαθητές/τριες διατυπώνουν τις απόψεις τους σε κλίμα διαλόγου και πολυφωνίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενισχύσει τη συζήτηση ενεργοποιώντας τον υπερσύνδεσμο <http://www.21martiou.blogspot.com/p/vs.html> (ποίηση vs κρίση) και να θέσει το ερώτημα: Τι φαίνεται να νομίζουν για τον ρόλο των ποιητών και της ποίησης αυτοί που επιλέγουν αυτούς τους ποιητικούς στίχους για τα πλακάτ τους; Για να αποκριθούν τα παιδιά στο ζητούμενο, ο εκπαιδευτικός στρέφει την προσοχή τους στην ποιητική λειτουργία της γλώσσας (μεταφορική χρήση vs αναφορική χρήση) στα συγκεκριμένα κείμενα. Επίσης για να διερευνήσει την αναγνωστική τους εμπειρία ζητά από τους μαθητές/τριες να παρατηρήσουν τα ονόματα των ποιητών που ανθολογούνται και να αποκριθούν στα ακόλουθα ερωτήματα: Ποιοι από αυτούς τους ποιητές σας είναι περισσότερο γνωστοί; Ποια σημαντική πληροφορία μπορείτε να καταθέσετε γι' αυτούς (όχι υποχρεωτικά για τον καθένα); Έχετε διαβάσει κάποιο ποίημά τους; Θέλετε να το αναφέρετε; Γιατί νομίζετε ότι επιλέγουν αυτούς τους ποιητές οι διαδηλωτές;

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να θέσει το ακόλουθο ερώτημα: Έχετε δει κάποιον ζώντα ποιητή; Σε αυτό το σημείο, αν έχει τη δυνατότητα καλό είναι να προβάλλει τα video [Ο Τίτος Πατρίκιος μιλάει για την κρίση και διαβάζει ποιήματά του στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος](#) (Σάββατο 19 Νοεμβρίου 2011) και [Ο Νάνος Βαλαωρίτης μιλάει για την κρίση και διαβάζει ποιήματά του στην](#)

[Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος](#) (Σάββατο 19 Νοεμβρίου 2011) και να ζητήσει τις εντυπώσεις των νεαρών θεατών. Οι μαθητές/τριες με καταιγισμό ιδεών αυθόρμητα καταθέτουν τις εντυπώσεις τους. Ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας τόσο τα video όσο και κειμενικό υλικό, σε [ψηφιακή](#) ή έντυπη μορφή, διερευνά με τους μαθητές/τριες του τη στάση των ποιητικών υποκειμένων απέναντι στη σύγχρονη ελληνική κρίση.

Η μαθησιακή διαδικασία εξελίσσεται προς την κατεύθυνση της διερεύνησης των ανταποκρίσεων του ευρύτερου κοινού όσον αφορά στον ρόλο της ποίησης και έχει ως αφετηρία την εκδήλωση με τίτλο «Ποίηση και Κρίση» που πραγματοποιήθηκε στο Κεντρικό Αναγνωστήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης το πρωί του Σαββάτου (19/11/2011). Ο εκπαιδευτικός με στοχευμένες ερωτήσεις κατευθύνει την παρατηρητικότητα των μαθητών/τριών στα σχόλια των αναγνωστών και στον αριθμό των προβολών, έτσι ώστε να αναδειχθούν οι ανταποκρίσεις του κοινού. Σε αυτή την περίπτωση η συζήτηση στην ολομέλεια αναπτύσσεται σε δύο άξονες: η στάση των ποιητών απέναντι στο σύγχρονο κοινωνικό γίνεσθαι από τη μια, οι αντιδράσεις του κοινού από την άλλη.

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται με την τεχνική του θεατρικού παιχνιδιού «ρόλος στον τοίχο». Σε προδιδασκτική φάση ο εκπαιδευτικός έχει σχεδιάσει σε λευκό χαρτί το περίγραμμα ενός ανθρώπου σε φυσικό μέγεθος και το αναρτά στον τοίχο. Πρόκειται για έναν ποιητή. Στη συνέχεια καλεί τους μαθητές/τριες να γράψουν σε Γ' πρόσωπο έξω από το περίγραμμα τις σκέψεις τους σχετικά με τον ρόλο του ποιητή στη σύγχρονη κοινωνία, σε Α' πρόσωπο, μέσα στο περίγραμμα, τις σκέψεις του ίδιου του ποιητή. Οι μαθητές/τριες αυθόρμητα καλούνται να επιλέξουν να γράψουν μέσα ή έξω από το περίγραμμα. Πρόκειται για δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει αμηχανία στα παιδιά, αν δεν έχουν ξαναδουλέψει με τέτοιο τρόπο, επιδιώκει, ωστόσο, να ενεργοποιήσει αναστοχαστικές διεργασίες με τρόπο παιγνιώδη, κατάλληλο για την ηλικία τους.

Φάση 2η: Ανάγνωση (4-6 διδακτικές ώρες)

1^ο διδακτικό δίωρο³

Η αναγνωστική διαδικασία στην ολομέλεια μπορεί να έχει ως αφετηρία το ανθολογημένο στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ΄ Γυμνασίου ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Δώρο ασημένιο ποίημα»⁴. Για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με στρατηγικές ανάγνωσης υιοθετούμε τη «δομή έλξης[κλήσης] των κειμένων» του Iser (Φρυδάκη 2003: 168). Σε ένα πρώτο επίπεδο με καταιγισμό ιδεών ενεργοποιούνται οι βιωματικές ανταποκρίσεις των μαθητών-αναγνωστών ως προς τον τίτλο του ποιήματος. Ακολουθεί η ανάγνωση του ποιήματος από τον διδάσκοντα και οι πρώτες αντιδράσεις των παιδιών. Οι αρχικές υποθέσεις τους διαψεύδονται ή επιβεβαιώνονται. Οι νεαροί αναγνώστες με στοχευμένες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού⁵ ασκούνται να αναγνωρίζουν τα κενά απροσδιοριστίας του κειμένου και επιχειρούν να τα συμπληρώσουν με βάση τις προσλαμβάνουσές τους. Το νόημα του ποιήματος οικοδομείται σταδιακά μέσα από τον διαρκή διάλογο των υποκειμένων μεταξύ τους και με το κείμενο, του κειμένου με άλλα κείμενα (Bakhtine 1984: 342, Todorov 2002: 140-141, Φρυδάκη 2003: 158).

³ Η διάρκεια που προτείνεται είναι ενδεικτική. Ο βαθμός καθοδήγησης του εκπαιδευτικού και το επίπεδο της αναγνωστικής εμπειρίας των μαθητών/τριών επηρεάζουν καθοριστικά τη χρονική διάρκεια της διαδικασίας. Ο εκπαιδευτικός σταθμίζει τα δεδομένα και επιλέγει το μαθησιακό υλικό που ανταποκρίνεται στις πραγματικές συνθήκες της τάξης του.

⁴ Στην πρότασή μας επιλέγουμε ως αφετηρία την ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη αξιοποιώντας τη συχνότητα εμφάνισης στίχων του στα πλακάτ της διαμαρτυρίας κατά την παγκόσμια ημέρα ποίησης και το δεδομένο ότι το 2011 είχε ανακηρυχτεί έτος Ελύτη και συνεπώς οι μαθητές/τριες είναι πιθανόν περισσότερο εξοικειωμένοι με τον ποιητή. Άλλωστε στο εισαγωγικό σημείωμα που συνοδεύει το ποίημα διαβάζουμε: «Το ποίημα ανήκει στη συλλογή *Το φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά* (1971). Η σχέση ποίησης και αλήθειας μέσα σε δύσκολους καιρούς αποτυπώνεται εδώ, καθώς ο ποιητής βρίσκεται αυτοεξόριστος στη Γαλλία, μακριά από την πατρίδα του, που υποφέρει από την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας», δεδομένο που μας επιτρέπει να εντάξουμε το κείμενο στο corpus των ποιημάτων που αποκρίνονται στο αρχικό ερώτημα.

⁵ Σε αυτό το σημείο το σενάριο είναι ανοιχτό στις παρεμβάσεις των εκπαιδευτικών που θα το εφαρμόσουν.

Ο εκπαιδευτικός σε αυτό το σημείο μπορεί να αξιοποιήσει το κειμενικό υλικό⁶ του εμπλουτισμένου ηλεκτρονικού βιβλίου στο Ψηφιακό σχολείο. Εφόσον υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στον δικτυακό τόπο του Ψηφιακού σχολείου, ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα ενεργοποιώντας υπερσυνδέσμους να μεταβαίνει από το ένα κείμενο στο άλλο, οι δε μαθητές/τριες έχουν άμεση εποπτεία. Η δυνατότητα προβολής του κειμένου στον πίνακα (απλό ή διαδραστικό) μπορεί να αξιοποιηθεί για να ενισχύσει την προσοχή και τη συγκέντρωση των μαθητών/τριών. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν οι τεχνολογικές υποδομές στην αίθουσα διδασκαλίας το κειμενικό υλικό αξιοποιείται σε έντυπη μορφή. Η ανάγνωση των παράλληλων κειμένων αποβλέπει στη διεύρυνση του ορίζοντα προσδοκιών των νεαρών αναγνωστών κατά τη διαδικασία νοηματοδότησης του ποιήματος. Το ερώτημα που κατευθύνει τη διαδικασία σε αυτό το επίπεδο μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: *Γιατί νομίζετε οι συντάκτες του ηλεκτρονικού βιβλίου συνδέουν με υπερσυνδέσμους αυτό το ποίημα του Ελύτη με τα ποιήματα του Σαχτούρη «Τα δώρα» και του Σινόπουλου «Ο καιόμενος»; Νομίζετε ότι αυθαιρετούν; Αναγνωρίζετε κάτι στο θέμα ή στο ύφος των κειμένων που τα συνδέει; Οι απαντήσεις των παιδιών καταγράφονται στον πίνακα.*

Σε αυτή τη φάση δεν προχωρούμε σε περαιτέρω επεξεργασία των κειμένων αλλά ο εκπαιδευτικός ως έμπειρος αναγνώστης υποδεικνύει τα στοιχεία του κειμένου –ακόμα και εξωκειμενικά στοιχεία– που πρέπει να προσεχθούν, να επιλεγούν ή να συνδυαστούν για να αναδυθεί μια νέα σημασία (Φρυδάκη 2003: 220, Foulin & Mouchon 1999: 116). Οι νεαροί αναγνώστες επιχειρούν μια εκ του σύνεγγυς ανάγνωση των κειμένων, εξοικειώνονται με τη μεταφορική χρήση της γλώσσας και τους μηχανισμούς κατασκευής του νοήματος στο ποιητικό κείμενο (επιλογές και αποκλίσεις από την καθημερινή γλώσσα, λειτουργία εικόνων στην ενεργοποίηση

⁶ Συγκεκριμένα προτείνονται όσον αφορά την ποιητική γλώσσα, τον τρόπο που γράφει ο ποιητής, το κείμενο του Οδυσσέα Ελύτη, «Η μέθοδος του "Άρα"» (απόσπασμα), όσον αφορά το ρόλο του ποιητή και της ποίησης σε περίοδο κοινωνικής κρίσης τα ποιήματα του Μίλτου Σαχτούρη, «Τα δώρα» (ανθολογείται στο ίδιο σχολικό εγχειρίδιο) και του Τάκη Σινόπουλου «Ο καιόμενος». Τα συγκεκριμένα κείμενα προσφέρονται με υπερσυνδέσμους στο εμπλουτισμένο ηλεκτρονικό σχολικό εγχειρίδιο.

συνειρμών, σχήματα λόγου και σημεία στίξης). Επιχειρούν συγκρίσεις μεταξύ των κειμένων, προκειμένου να εντοπίσουν τα στοιχεία που διαφοροποιούν το ύφος κάθε κειμένου και αναδεικνύουν την οπτική του κειμένου ως προς το θέμα. Σε αυτό το σημείο ο εκπαιδευτικός⁷ μπορεί να εφοδιάσει τους μαθητές/τριές του με σύντομο πληροφοριακό υλικό⁸ που σχετίζεται είτε με τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα κάθε κειμένου είτε με τα χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού ρεύματος στο οποίο κινείται. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι το κέντρο βάρους σε μια τέτοια ανάγνωση μετακινείται από την «αποκρυπτογράφηση» του «κρυμμένου» νοήματος από την αυθεντία του εκπαιδευτικού στην εξοικείωση του νεαρού αναγνώστη με τους μηχανισμούς συγκρότησης του νοήματος σε ένα ποιητικό κείμενο.

Στο τελευταίο επίπεδο ο διάλογος με το κείμενο διευρύνεται στο πλαίσιο της κοινότητας. Το ερώτημα που κατευθύνει τη συζήτηση μπορεί να τεθεί ως εξής: Πώς οι ίδιοι οι ποιητές περιγράφουν τον ρόλο του ποιητή; Πώς φαίνεται ότι αντιλαμβάνονται τον ρόλο της ποίησης; Σε αυτή την ερώτηση οι νεαροί αναγνώστες εντοπίζουν εικόνες που μεταφορικά ή κυριολεκτικά απαντούν στο ερώτημα, απομονώνουν τους σχετικούς στίχους στα ποιήματα και αιτιολογούν τις επιλογές τους. Εφόσον υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης συστήματος διαδραστικού πίνακα, ένα νέο κείμενο σταδιακά συγκροτείται στην επιφάνεια του. Οι στίχοι αντιγράφονται και επικολλούνται, μετακινούνται, αναθεωρούνται, συμπληρώνονται χάρη στα εργαλεία που παρέχει ο διαδραστικός πίνακας⁹. Η γραφή αναδεικνύεται ως μια διαδικασία δυναμική και συνεργατική. Οι μαθητές/τριες ενεργοποιούνται και

⁷ Το σενάριο σε αυτό το σημείο είναι ανοικτό. Οι συνθήκες της πραγματικής τάξης κατευθύνουν τον εκπαιδευτικό στις επιλογές του.

⁸ Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει τους υπερσυνδέσμους στο εμπλουτισμένο ηλεκτρονικό βιβλίο. Μπορεί να προβάλει αποσπάσματα ή να αναθέσει την επεξεργασία του υλικού ως δραστηριότητα στο σπίτι. Σε κάθε περίπτωση το υλικό αυτό χρησιμοποιείται όχι φυγόκεντρα ως προς το κείμενο αλλά για να διευρύνει την εμπειρία των νεαρών αναγνωστών στην προσπάθεια νοηματοδότησης του κειμένου.

⁹ Στην περίπτωση που δεν είναι διαθέσιμο σύστημα διαδραστικού πίνακα η δραστηριότητα αυτή μπορεί να οργανωθεί με την αξιοποίηση των εργαλείων του Επεξεργαστή Κειμένου σε ένα φορητό υπολογιστή και τη χρήση βιντεοπροβολέα.

κιναισθητικά καθώς καλούνται οι ίδιοι στον πίνακα να διαμορφώσουν το κείμενο¹⁰. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει στους μαθητές/ες να αλλάξουν τη γραμματοσειρά, το μέγεθος, το χρώμα των γραμμάτων στους στίχους προκειμένου να αισθητοποιήσουν το νόημα που τους αποδίδουν, αιτιολογώντας κάθε φορά τις επιλογές τους. Το ερώτημα που αναδεικνύεται από τη διαδικασία είναι: Τι είδους κείμενο συγκροτείται; Η ποιητικότητα της γραφής συνιστά ένα χαρακτηριστικό του, ωστόσο ποια άλλα στοιχεία προσδιορίζουν το κειμενικό είδος; Οι μαθητές/τριες ως παραγωγοί νοήματος αναστοχάζονται, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, πάνω στη διαδικασία συγκρότησης του μηνύματος στο πλαίσιο της επικοινωνίας. Τα ερωτήματα που κατευθύνουν τη μαθησιακή διαδικασία σε αυτή τη φάση μπορούν να διατυπωθούν ως εξής¹¹: Πώς θα διαμορφώνετε το κείμενο εάν επρόκειτο για δημοσιογραφικό άρθρο σε έντυπη εφημερίδα ή για άρθρο σε προσωπικό ιστολόγιο ή για ομιλία ενός ποιητή μπροστά σε νεανικό κοινό; Ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος κατευθύνει τον διδάσκοντα στην επιλογή των κειμενικών ειδών. Θεωρούμε ότι είναι προτιμότερο η δραστηριότητα να ολοκληρωθεί στην αίθουσα διδασκαλίας και ας μην εξαντληθούν τα κειμενικά είδη. Στόχος μας σε αυτή τη φάση δεν είναι η εξοικείωση των μαθητών/τριών με τα διαφορετικά χαρακτηριστικά κάθε κειμενικού είδους αλλά η παραγωγή κριτικού λόγου γύρω από το αρχικό θέμα.

2^ο -3^ο διδακτικό δίωρο

Στη δεύτερη φάση της αναγνωστικής διαδικασίας, η οποία μπορεί να έχει διάρκεια από δύο (2) μέχρι τέσσερις (4) ώρες, οι νεαροί αναγνώστες σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων επεξεργάζονται διαφορετικό ποιητικό υλικό, το οποίο έχει επιλέξει

¹⁰ Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να τονίσουμε ότι η κίνηση των μαθητών/τριών είναι δυνατόν να προκαλέσει θόρυβο και αναστάτωση στην τάξη. Ωστόσο η δυνατότητα άμεσης παρέμβασης των μαθητών/τριών στην κατασκευή του κειμένου ενδέχεται να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή παιδιών που συνήθως αντιμετωπίζουν με απόσταση τη μαθησιακή διαδικασία.

¹¹ Τα ερωτήματα που προτείνονται είναι ενδεικτικά και δεν δεσμεύουν τον εκπαιδευτικό.

ο εκπαιδευτικός¹², προκειμένου να αναδείξουν τις ποικίλες αποκρίσεις των ποιητικών υποκειμένων στο ζητούμενο που εξ αρχής έχει τεθεί: Ποιος είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης στο κοινωνικό γίγνεσθαι;

Στην επιφάνεια του διαδραστικού πίνακα προβάλλονται τα ποιήματα που έχουν επιλεγεί, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές/τριες να έχουν πρόσβαση στο υλικό και να εκδηλώσουν την προτίμησή τους. Η διαμόρφωση των ομάδων γίνεται με τη διακριτική παρέμβαση του εκπαιδευτικού χωρίς να παραγνωρίζονται οι αναγνωστικές προτιμήσεις των παιδιών. Η αίθουσα διδασκαλίας έχει διαμορφωθεί χωροταξικά με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές/τριες να εργάζονται σε ομαδοσυνεργατικά σχήματα. Βασική οδηγία που κατευθύνει την εργασία τους είναι ότι όλες οι φωνές ακούγονται και καταγράφονται. Καμιά γνώμη δεν περισσεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζει την οπτική μας γύρω από ένα θέμα. Μέσα στο πλαίσιο της ομάδας μπορούν να αναληφθούν και συγκεκριμένοι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του διαμεσολαβητή, του εκπροσώπου της ομάδας.

Οι μαθητές/τριες αξιοποιούν Φύλλο Εργασίας σε έντυπη μορφή¹³. Το Φύλλο Εργασίας που κατευθύνει τη δράση των ομάδων μπορεί να έχει την ακόλουθη μορφή:

¹² Τα ποιήματα που προτείνουμε δεν δεσμεύουν τον εκπαιδευτικό. Πρόκειται για υλικό που υπάρχει στο εμπλουτισμένο ηλεκτρονικό βιβλίο της Λογοτεχνίας της Γ' Γυμνασίου: Τζένης Μαστοράκη, «[Η πόρτα](#)» (ενεργοποιώντας υπερσύνδεσμο στο ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη, «Τα δώρα»), ή στο σχολικό εγχειρίδιο της Β' Λυκείου, όπως του Κώστα Καρυωτάκη «[Είμαστε κάτι...](#)» του Γιώργου Σαραντάρη «[Δεν είμαστε ποιητές σημαίνει...](#)», του Νίκου Εγγονόπουλου «[ΝΕΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΠΑΝΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ ΣΤΙΣ 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΤΟΥ 1936 ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΑΝΤΑΚΙ ΤΟΥ ΚΑΜΙΝΟ ΝΤΕ ΛΑ ΦΟΥΕΝΤΕ](#)» ή στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου του Μίλτου Σαχτούρη «[Ο στρατιώτης Ποιητής](#)», του Μιχάλη Κατσαρού «[Όταν](#)», του Μανόλη Αναγνωστάκη «[Ποιητική](#)».

Ο εκπαιδευτικός διαφοροποιεί το προτεινόμενο υλικό ανάλογα με το μαθησιακό επίπεδο των νεαρών αναγνωστών. Ωστόσο αυτό που υπενθυμίζουμε είναι ότι ζητούμενο είναι όχι η αναλυτική επεξεργασία αυτών των κειμένων αλλά η προσπέλασή τους με άξονα την απάντηση που δίνουν στο ερώτημα «Ποιος είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης;»

¹³ Το σενάριο σε αυτή την εκδοχή του υλοποιείται εξ ολοκλήρου στην αίθουσα διδασκαλίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει...

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Λογοτεχνίας θα προσπαθήσουμε να αποκριθούμε στο ερώτημα «Ποιος είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης γενικότερα στην κοινωνία;» Θα διαβάσουμε ποιήματα διαφορετικών δημιουργών που κινούνται σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους και θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε την απάντησή τους στο ερώτημα.

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να φτιάξουμε πλακάτ ή ένα blog¹⁴ με σίχους ποιητών που αποκρίνονται στο ζητούμενο.

Διαδικασία

Για να φέρουμε σε πέρας την Αποστολή μας ακολουθούμε τις **αναγνωστικές οδηγίες** που έχουμε στη διάθεσή μας και συνεργαζόμαστε στο πλαίσιο του ρόλου του ο καθένας.

Σε κάθε ομάδα ο γραμματέας κρατάει ημερολόγιο όπου καταγράφεται η πορεία της διαδικασίας: ημερομηνία, επιτεύγματα, συνεισφορά κάθε μέλους.

Ο συντονιστής κάθε ομάδας αναθέτει αρμοδιότητες στα μέλη της ομάδας και παρακολουθεί την εξέλιξη της εργασίας σύμφωνα με τις αναγνωστικές οδηγίες.

Ο διαμεσολαβητής αναλαμβάνει να επιλύει δυσκολίες στη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας, υποστηρίζει τα μέλη της ομάδας που μένουν πίσω στην εκτέλεση του έργου τους, επικοινωνεί με τον εκπαιδευτικό για τη διαχείριση δυσκολιών.

Άλλοι ρόλοι διανέμονται από εσάς τους ίδιους στην ομάδα.

Αξιολόγηση¹⁵

Κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς σας θα είναι:

1. Η εκφραστική ανάγνωση των κειμένων.

¹⁴ Το επίπεδο του ψηφιακού γραμματισμού των μαθητών/τριών κατευθύνει την εκδοχή που θα επιλέξουμε.

¹⁵ Τα κριτήρια αξιολόγησης που παραθέτουμε είναι ενδεικτικά και δεν δεσμεύουν τους εκπαιδευτικούς που θα αποφασίσουν να εφαρμόσουν το σενάριο. Καλό είναι τα κριτήρια να συνδιαμορφώνονται από την κοινότητα μάθησης.

2. Η έγκαιρη παράδοση της εργασίας και ο βαθμός συμμετοχής όλων όπως διαπιστώνεται από το ημερολόγιο.

Κάθε ομάδα επεξεργάζεται διαφορετικό κείμενο σύμφωνα με τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Αναλαμβάνει ένα κείμενο που ταιριάζει στις δυνατότητές της και στις επιθυμίες της, αλλά το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι κοινό: οι νεαροί αναγνώστες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το θέμα του ποιήματος και την οπτική γωνία που αναδεικνύεται, να εντοπίζουν τους εκφραστικούς τρόπους με τους οποίους συγκροτείται το νόημα του κειμένου λαμβάνοντας υπόψη τις συμβάσεις του είδους, να συσχετίζουν τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα παραγωγής και πρόσληψης του κειμένου με το θέμα και την οπτική του. Οι αναγνωστικές οδηγίες που κατευθύνουν τη δουλειά τους μπορεί να πάρουν την ακόλουθη μορφή:

Πώς διαβάζουμε ένα ποίημα;

1. Παρατηρώ τον τίτλο του ποιήματος και καταγράφω σε μορφή άστρου με τους φίλους μου τις σκέψεις, εικόνες, συναισθήματα, προσδοκίες που πιθανόν μου δημιουργεί ο τίτλος για το περιεχόμενο του ποιήματος.
2. Διαβάζω σιωπηρά το ποίημα και συζητώ με τους φίλους μου αν το ποίημα επιβεβαιώνει ή διαψεύδει τις προσδοκίες που μου δημιούργησε ο τίτλος. Χρωματίζω στο ποίημα τις λέξεις-φράσεις-εικόνες που υποστηρίζουν την άποψή μου. Αν διαφωνούμε με τους φίλους μου τότε καταγράφουμε και διερευνούμε τις διαφορετικές απόψεις μας.
3. Εντοπίζω με τους φίλους μου το θέμα του ποιήματος. Επισημαίνουμε με λέξεις-φράσεις-εικόνες του ποιήματος την ιδιαίτερη οπτική του ποιήματος.
4. Παρατηρούμε τα σημεία στίξης, τη σειρά των λέξεων μέσα στον στίχο, επαναλήψεις, μεταφορές, παρομοιώσεις, επίθετα, μη συνηθισμένες λέξεις, το ρηματικό πρόσωπο, τη γλώσσα (λόγια, καθομιλουμένη, παλαιότερης μορφής) που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να υποδηλώσει την οπτική του πάνω στο θέμα.
5. Παρατηρούμε το όνομα του δημιουργού και τον χρόνο δημιουργίας του ποιήματος (αν υπάρχει) και αναζητούμε πληροφορίες για τον ποιητή, τη ζωή και το έργο του και τα χαρακτηριστικά της ποιητικής γραφής του αρχικά στο σχολικό βιβλίο των Αθανασόπουλο

Ευ., Ειρ. Κοκκινάκη & Π. Μπίστα. 2010. *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Α' Β' Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ ή στο πληροφοριακό υλικό που μας έχει διαθέσει ο καθηγητής μας¹⁶.

6. Καταγράφουμε σε μια παράγραφο την οπτική του ποιήματος σχετικά με το ζητούμενο.
7. Δίνουμε έναν άλλο τίτλο στο ποίημα.
8. Γράφουμε ένα σύντομο κείμενο μίας ή δύο παραγράφων όπου εκφράζουμε αιτιολογημένα τη γνώμη μας για το ποίημα. Δηλαδή αν μας αρέσει ή δεν μας αρέσει και γιατί.
9. Ασκούμε στην εκφραστική ανάγνωση του ποιήματος, προσέχοντας ιδιαίτερα τον χρωματισμό της φωνής μας με βάση τα σημεία στίξης.

Στο πλαίσιο της ομάδας οι μαθητές/τριες ασκούνται σε στρατηγικές ανάγνωσης και κατανόησης κειμένων¹⁷ σε ένα όσο το δυνατόν αυθεντικό περιβάλλον επικοινωνίας που επιτρέπει την αλληλεπίδραση και την πολυφωνία. Επιπλέον, δοκιμάζονται σε διαδικασίες διαπραγμάτευσης του νοήματος και συνεργασίας για την παραγωγή του τελικού προϊόντος της εργασίας τους (επικοινωνιακές δεξιότητες). Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού λόγου κατά την επεξεργασία του υλικού και την παρουσίασή

¹⁶ Ο εκπαιδευτικός καλό είναι σταδιακά να εφοδιάζει τους νεαρούς αναγνώστες με πληροφοριακό υλικό που τους διευκολύνει στην επεξεργασία του κειμένου, έτσι ώστε να μην τους κατευθύνει εξ αρχής στις αναγνώσεις τους.

¹⁷ Για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με στρατηγικές ανάγνωσης υιοθετούμε τη «δομή έλξης[κλήσης] των κειμένων» του Iser (Φρυδάκη, 2003: 168): Σε ένα πρώτο επίπεδο –στο επίπεδο του ασυνείδητου– ενεργοποιούνται οι βιωματικές ανταποκρίσεις των μαθητών-αναγνωστών ως προς τον τίτλο του ποιήματος. Σε ένα δεύτερο επίπεδο προβάλλονται οι προσδοκίες τους στη συμπλήρωση των κενών απροσδιοριστίας του κειμένου. Το νόημα του οικοδομείται σταδιακά μέσα από τον διαρκή διάλογο των υποκειμένων μεταξύ τους και με το κείμενο, του κειμένου με άλλα κείμενα (Bakhtine 1984: 342, Todorov 2002: 140-141, Φρυδάκη 2003: 158). Οι μαθητές/τριες διερευνούν στοιχεία του περικειμένου που διευκολύνουν τη διαδικασία συμπλήρωσης-νοηματοδότησης του ποιήματος. Σε ένα τρίτο επίπεδο ανιχνεύονται τα στοιχεία του ρεπερτορίου και οι στρατηγικές που οργανώνουν την κειμενική πραγματικότητα. Η βιωματική πρόσληψη εναλλάσσεται αβίαστα με μια ανάγνωση που γίνεται με συγκεκριμένους οδηγούς δράσης: υποδείξεις για στοιχεία του κειμένου –και για εξωκειμενικά στοιχεία– που πρέπει να προσεχθούν, να επιλεγούν ή να συνδυαστούν για να αναδυθεί μια νέα σημασία (Φρυδάκη 2003: 220, Foulin & Mouchon 1999: 116). Στο τελευταίο επίπεδο ο διάλογος με το κείμενο διευρύνεται σε κριτικό διάλογο στο πλαίσιο της κοινότητας.

του. Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση στην ολομέλεια των ευρημάτων κάθε ομάδας εργασίας και την εκφραστική ανάγνωση των ποιημάτων. Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί σε όλη τη διάρκεια της επεξεργασίας του υλικού τον τρόπο δουλειάς κάθε ομάδας και παρεμβαίνει διορθωτικά όπου παρατηρεί δυσλειτουργίες στη συνεργασία. Συντονίζει τη διαδικασία παρουσίασης των εργασιών κάθε ομάδας στην κοινότητα και συνθέτει τα επιμέρους δεδομένα σε ενιαίο όλον, σχολιάζοντας και αξιολογώντας.

Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές/τριες είτε με χαρτόνια φτιάχνουν πλακάτ με στίχους που αναρτούν στους τοίχους της αίθουσας είτε με έμπνευση το blog <http://www.21martiou.blogspot.com/p/vs.html> επιχειρούν με τη συνδρομή του εκπαιδευτικού ή κάποιου έμπειρου συμμαθητή τους να κατασκευάσουν ένα blog ποίησης αξιοποιώντας τις δυνατότητες του διαδραστικού πίνακα. Οι ίδιοι οι μαθητές /τριες συζητούν και αποφασίζουν για το όνομα του ιστολογίου τους, επιλέγουν τους στίχους που θα αναρτήσουν ενώ παράλληλα αναστοχάζονται σχετικά με το επικοινωνιακό πλαίσιο αυτής της πράξης. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι η ενδυνάμωση της υποκειμενικότητας του εφήβου όσον αφορά στην ανάγνωση της ποίησης. Σε ένα κλίμα διαλόγου και πολυφωνίας ο εκπαιδευτικός δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές/τριες να επιλέξουν και να υποστηρίξουν τις επιλογές τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο βαθμός κατά τον οποίο οι νεαροί αναγνώστες μπορούν να διατυπώνουν σε προφορικό ή γραπτό λόγο αιτιολογημένες κρίσεις για το ζητούμενο που κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία και να αναγιγνώσκουν ποιήματα με τρόπο εκφραστικό, παρακολουθώντας τα σημεία στίξης και χρωματίζοντας κατάλληλα τη φωνή τους

έτσι ώστε να δείχνουν το νόημα που δίνουν στο κείμενο, σηματοδοτεί και τον βαθμό επιτυχίας του εγχειρήματος.

Β΄ εκδοχή σεναρίου

Διδακτικές πρακτικές

Σε αυτή την εκδοχή του το σενάριο προβλέπει περισσότερο συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές τόσο στη διαμόρφωση του κειμενικού υλικού όσο και στην επεξεργασία του. Το διαδίκτυο αξιοποιείται σε επίπεδο αναζήτησης της πληροφορίας, ενώ πολυμεσικές και υπερμεσικές εφαρμογές χρησιμοποιούνται για την πολυτροπική αναπαράσταση ποιημάτων.

Η μαθησιακή διαδικασία αναπτύσσεται σε τρεις (3) διακριτές φάσεις: *Πριν την Ανάγνωση*, την *Ανάγνωση*, *Μετά την Ανάγνωση*. Στην Α΄ φάση (*Πριν την Ανάγνωση*) ο εκπαιδευτικός διαμορφώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα επιχειρηθεί η ανάγνωση των ποιητικών κειμένων. Με αφετηρία τα βιώματα των παιδιών μπορεί να θέσει το ερώτημα που θα κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία σε όλες τις φάσεις της: Ποιος νομίζετε ότι είναι ή ότι πρέπει να είναι ο ρόλος του ποιητή και της ποίησης στο σύγχρονο κοινωνικό γίνεσθαι; Σε αυτή τη φάση ως διδακτικές πρακτικές επιλέγονται ο καταγιγισμός ιδεών, το φύλλο εργασίας σε συνδυασμό με τη στρατηγική της πυραμίδας,

Στη Β΄ φάση, *κατά την Ανάγνωση*, οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομαδοσυνεργατικά σχήματα ακολουθώντας οδηγίες φύλλου εργασίας στο εργαστήριο της Πληροφορικής. Παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους στην ολομέλεια είτε στην αίθουσα διδασκαλίας είτε στον χώρο της βιβλιοθήκης του σχολείου, εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες τεχνολογικές υποδομές.

Τέλος κατά τη Γ΄ φάση, *μετά την Ανάγνωση*, ο κατευθυνόμενος διάλογος σε ένα κλίμα πολυφωνίας και ανοχής επιτρέπει την ανάπτυξη αναστοχαστικών διεργασιών.

Διδακτική πορεία

Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση (5 διδακτικές ώρες)¹⁸

1^η διδακτική ώρα

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει σε προηγούμενο σημείο της πρότασής μας η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί διαμορφώνει το κατάλληλο μαθησιακό κλίμα για την ενεργό εμπλοκή παιδιών στην αναγνωστική περιπέτεια. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές/τριες ότι στο μάθημα της λογοτεχνίας η πρώτη διδακτική ενότητα πραγματεύεται το θέμα «Στάσεις ζωής μέσα από την ποίηση» και για να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των παιδιών για την ποίηση γράφει στο κέντρο του πίνακα (διαδραστικού¹⁹ ή μη) τη φράση «Ποίηση είναι...» και παρακινεί τους μαθητές/τριες να τη συμπληρώσουν με ονοματικά σύνολα ή ονοματοποιημένες ρηματικές φράσεις που αυθόρμητα αναβλύζουν εντός τους (καταιγισμός ιδεών²⁰). Στη φάση αυτή ο εκπαιδευτικός δεν σχολιάζει, απλά ενθαρρύνει τη συμμετοχή των παιδιών, καθώς είναι πιθανόν μια τέτοια διαδικασία να προκαλέσει την αμηχανία τους. Αξίζει να τονίσουμε ότι η φράση «Ποίηση είναι...» διατυπώνεται ουδέτερα ώστε οι νεαροί έφηβοι να μη νιώθουν ότι εκτίθενται στην αποκάλυψη προσωπικών βιωμάτων και να συμμετέχουν περισσότερο αβίαστα²¹.

Στη συνέχεια είναι ο εκπαιδευτικός που εκτίθεται επιλέγοντας το ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη [«Ποιητική»](#). Εφόσον υπάρχει πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι δυνατόν να γίνει ακρόαση του ποιήματος στον δικτυακό τόπο του [Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού](#) ή στο [YouTube](#).

¹⁸ Ο διδακτικός χρόνος που προτείνεται είναι ενδεικτικός.

¹⁹ Το σύστημα του διαδραστικού πίνακα δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αποθηκεύει τη σελίδα και να την ανακαλεί σε άλλο σημείο του μαθήματος.

²⁰ Για να ενεργοποιήσει και κιναισθητικά τους μαθητές/τριες τους δίνει τη δυνατότητα οι ίδιοι/ες να καταγράφουν τις σκέψεις τους στον πίνακα, χωρίς τη δική του μεσολάβηση.

²¹ Εάν χρησιμοποιείται διαδραστικός πίνακας είναι δυνατόν ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας το wordle (www.wordle.net) να οπτικοποιήσει τη συχνότητα της εμφάνισης κάποιων λέξεων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ποιητική

-Προδίδετε πάλι τήν Ποίηση, θά μοῦ πείς,
Τήν ιερότερη ἐκδήλωση τοῦ Ἀνθρώπου
Τή χρησιμοποιοεῖτε πάλι ὡς μέσον, ὑποζύγιον
Τῶν σκοτεινῶν ἐπιδιώξεών σας
Ἐν πλήρει γνώσει τῆς ζημιᾶς ποῦ προκαλεῖτε
Μέ τὸ παράδειγμά σας στοὺς νεωτέρους.

-Τὸ τί δὲν πρόδωσες ἐσὺ νὰ μοῦ πείς
Ἐσὺ κι οἱ ὅμοιοί σου, χρόνια καὶ χρόνια,
Ἔνα πρὸς ἓνα τὰ ὑπάρχοντά σας ξεπουλώντας
Στὶς διεθνεῖς ἀγορὲς καὶ τὰ λαϊκὰ παζάρια
Καὶ μείνατε χωρὶς μάτια γιὰ νὰ βλέπετε, χωρὶς ἀφτιά
Ν' ἀκοῦτε, μὲ σφραγισμένα στόματα καὶ δὲ μιλάτε.
Γιὰ ποιὰ ἀνθρώπινα ἱερά μᾶς ἐγκαλεῖτε;

Ξέρω: κηρύγματα καὶ ρητορεῖες πάλι, θά πείς.
Ἔ ναι λοιπόν! Κηρύγματα καὶ ρητορεῖες.

Σὰν **πρόκες** πρέπει νὰ καρφώνονται οἱ λέξεις

Νὰ μὴν τίς παίρνει ὁ ἄνεμος.

Ο εκπαιδευτικός με στοχευμένες ερωτήσεις διερευνά τις αντιδράσεις των παιδιών. Μπορεί να κατευθύνει τη συζήτηση στις εντυπώσεις που τους άφησε η απαγγελία του ποιήματος από τον ίδιο τον ποιητή. Στη συνέχεια μπορεί να τους ζητήσει να «παίζουν» με το ποίημα στη γραπτή μορφή του αλλάζοντας το μέγεθος ή και το χρώμα της γραμματοσειράς στους στίχους που για τους νεαρούς αναγνώστες έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, αιτιολογώντας τις επιλογές τους. Η υποκειμενικότητα στην ανάγνωση της ποίησης με αυτή τη δραστηριότητα οπτικοποιείται. Εφόσον ο εκπαιδευτικός έχει στη διάθεση του σύστημα διαδραστικού πίνακα μπορεί να αποθηκεύει ως φωτογραφικά στιγμιότυπα τις διαφορετικές εκδοχές που αναδεικνύονται. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες αποβλέπουν στην

ενεργοποίηση των ανταποκρίσεων των εφήβων αναγνωστών και στην αναγνώριση της υποκειμενικότητάς τους κατά τη νοηματοδότηση του ποιητικού λόγου και δεν στοχεύουν στην επεξεργασία του κειμένου. Οι νεαροί αναγνώστες εξοικειώνονται με τις πολλαπλές αναγνώσεις του ποιήματος και τις διαφορετικές εκφάνσεις της υποκειμενικότητας, ενώ παράλληλα εκφέρουν κριτικό λόγο. Ο εκπαιδευτικός επανέρχεται στο αρχικό ερώτημα «Ποίηση είναι...» και συζητά με τους μαθητές/τριες αν θέλουν κάτι να προσθέσουν, να αφαιρέσουν ή να αλλάξουν λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδομένα της αναγνωστικής τους εμπειρίας.

Η διδακτική ώρα ολοκληρώνεται με την τεχνική του θεατρικού παιχνιδιού «ρόλος στον τοίχο». Σε προδιδακτική φάση ο εκπαιδευτικός έχει σχεδιάσει σε λευκό χαρτί το περίγραμμα ενός ανθρώπου σε φυσικό μέγεθος και το αναρτά στον τοίχο. Αποκαλύπτει στους μαθητές/τριές του ότι πρόκειται για έναν ποιητή. Στη συνέχεια τους καλεί να γράψουν σε Γ' πρόσωπο έξω από το περίγραμμα τις σκέψεις τους σχετικά με τον ρόλο του ποιητή στη σύγχρονη κοινωνία. Πρόκειται για δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει αμηχανία στα παιδιά, αν δεν έχουν ξαναδουλέψει με τέτοιο τρόπο, επιδιώκει, ωστόσο, να ενεργοποιήσει στοχαστικές διεργασίες με τρόπο παιγνιώδη, κατάλληλο για την ηλικία τους.

2^η & 3^η διδακτική ώρα

Η προαναγνωστική φάση εξελίσσεται σε επόμενο διδακτικό δίωρο στο εργαστήριο της Πληροφορικής. Για να διαμορφωθεί το κατάλληλο συγκινησιακό κλίμα και για να γίνει η σύνδεση με τα προηγούμενα ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το χαρτί με τον «ρόλο στον τοίχο» όπου οι μαθητές/τριες έχουν αποτυπώσει τη στάση τους απέναντι στον ποιητή. Υπενθυμίζοντάς τους ότι ο Αναγνωστάκης στα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας ζήτησε «Σαν πρόκες ...να καρφώνονται οι λέξεις», θέτει το ερώτημα: Τι νομίζετε ότι κάνουν ή ότι πρέπει να κάνουν οι ποιητές στη σημερινή δύσκολη συγκυρία; Μπορεί η ποίηση να «παλέψει» την κρίση; Εξηγεί στα παιδιά ότι αποστολή τους είναι να διερευνήσουν αυτό το ερώτημα συλλέγοντας υλικό στο

Διαδίκτυο. Με αυτό τον τρόπο η μαθησιακή διαδικασία εμπλουσιώνεται και αποκτά κάποιο νόημα για τους μαθητές/τριες, καθώς συνδέεται με την πραγματικότητα που βιώνουν. Οι μαθητές/τριες εργάζονται πάνω σε φύλλο εργασίας αρχικά σε ζεύγη στους σταθμούς εργασίας. Η χωροταξία των εργαστηρίων Πληροφορικής επιτρέπει συνήθως την εργασία ανά δύο. Στη συνέχεια οι δυνάδες θα γίνουν τετράδες προκειμένου να μοιραστούν το υλικό που συγκέντρωσαν και να συναγάγουν συμπεράσματα. Οι τετράδες θα παρουσιάσουν στην ολομέλεια τα ευρήματα της έρευνάς τους (Πυραμίδα²²).

Το Φύλλο Εργασίας που θα κατευθύνει τους νεαρούς ερευνητές μπορεί να έχει την ακόλουθη μορφή.

Η Ποίηση ενάντια στην Κρίση

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Λογοτεχνίας θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τη στάση σύγχρονων ποιητών απέναντι στην κρίση που βιώνει η ελληνική κοινωνία. Το ερώτημα που κατευθύνει τον προβληματισμό μας μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: Τι κάνουν οι ποιητές μας σήμερα; Πώς μπορεί η Ποίηση να βοηθήσει τον σύγχρονο άνθρωπο να αντιμετωπίσει την κοινωνική κρίση των ημερών μας;

²² Η μαθησιακή στρατηγική “Pyramid CLFP” (πυραμίδα) αποτελεί μια μέθοδο συνεργατικής μάθησης. Σκοπός είναι να βρεθεί η κοινή αποδεκτή λύση ενός προβλήματος μέσω της συνεργασίας όλων των εκπαιδευομένων. Αρχικά, κάθε μαθητής/τρια καλείται να μελετήσει ένα πρόβλημα και να προτείνει μια λύση. Εν συνεχεία, αναπτύσσονται ομάδες (ή ζεύγη), οι οποίες συγκρίνουν και συζητούν τις αρχικές προτάσεις τους, με αποτέλεσμα να υποβάλλουν μια νέα πρόταση. Ακολουθεί η δημιουργία ομάδων με περισσότερα μέλη τα οποία παράγουν μια νέα πρόταση από κοινού. Τέλος, όλοι οι μαθητές/τριες στην ολομέλεια της τάξης καταλήγουν σε μια ομόφωνη τελική πρόταση λύσης της προβληματικής κατάστασης. Ο διάλογος και η συζήτηση μεταξύ τους αποτελούν τις βασικές τεχνικές αυτής της στρατηγικής. Μέσω του διαλόγου και των διαφόρων συζητήσεων, ανά επίπεδα-φάσεις, οι μαθητές/τριες κρίνουν τα αποτελέσματα της ατομικής και στη συνέχεια της ομαδικής έρευνας τους και καταλήγουν σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το προς επίλυση πρόβλημα. (Αλεξανδρή, 2010). Στην περίπτωσή μας η στρατηγική της Πυραμίδας εφαρμόζεται ελαφρά διαφοροποιημένη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να συγκεντρώσουμε πληροφοριακό υλικό και στη συνέχεια σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης να παρουσιάσουμε στην ολομέλεια τα ευρήματα της έρευνας μας.

Διαδικασία

Για να φέρουμε σε πέρας την αποστολή μας ακολουθούμε τα βήματα:

1. Αρχικά εργαζόμαστε ανά δύο στους σταθμούς εργασίας.
2. Για να αναζητήσουμε πληροφορίες στο Διαδίκτυο χρησιμοποιούμε λέξεις/φράσεις κλειδιά, όπως στην περίπτωση μας: Ποιητές ενάντια στην κρίση, ποίηση και κρίση κ.ά. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους συνδέσμους «και» ή «ή». Τέλος μπορούμε να τοποθετήσουμε τις λέξεις-φράσεις κλειδιά σε «εισαγωγικά».
3. Παρατηρούμε τον αριθμό των αποτελεσμάτων που εμφανίζονται και καταγράφουμε τις πηγές που θεωρούμε περισσότερο αξιόπιστες με κριτήριο την πατρότητα (σχετίζεται με την ταυτότητα του συγγραφέα και του ιδιοκτήτη του δικτυακού τόπου) και την επικαιρότητα (σχετίζεται με την ημερομηνία δημοσίευσης και τελευταίας ενημέρωσής της ιστοσελίδας) του δικτυακού τόπου.
4. Κατατάσσουμε το υλικό με κριτήριο α) το μέσο/διάλυο επικοινωνίας: ηλεκτρονική έκδοση εφημερίδας, ιστολόγιο, δικτυακός ενημερωτικός τόπος (ιστοσελίδα), μέσο κοινωνικής δικτύωσης και β) το είδος του κειμένου: δημοσιογραφικό άρθρο γνώμης, ρεπορτάζ, βίντεο, δελτίο τύπου, σχόλιο, κάτι άλλο. Για αυτό τον σκοπό φτιάχνουμε πίνακα αξιοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου.
5. Επεξεργαζόμαστε το υλικό ως προς τους άξονες: ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε. Για κάθε κείμενο φτιάχνουμε έναν πίνακα με αυτές τις πληροφορίες.
6. Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά το ίδιο το μήνυμα προσέχουμε τον τίτλο του κειμένου (αν υπάρχει) και προσπαθούμε να εντοπίσουμε τον κειμενικό τύπο στον οποίο μπορεί να ενταχθεί (αφηγηματικό, περιγραφικό, επιχειρηματολογικό). Παρατηρούμε την οργάνωση του κειμένου με βάση τον κειμενικό τύπο, εντοπίζουμε σε κάθε παράγραφο λέξεις-κλειδιά και σημειώνουμε στο έγγραφο που έχουμε ανοίξει για το κείμενο έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

7. Συζητάμε με τον συμμαθητή/τρια μου την οπτική που φαίνεται να αναδεικνύεται από το κείμενο παρατηρώντας τόσο τα λεκτικά όσο και τα οπτικά σχόλια που επιλέγει ο πομπός. Διατυπώνουμε σε σχόλιο τη γνώμη μας για κάθε κείμενο.

8. Στη συνέχεια επιλέγουμε ένα άλλο ζευγάρι συμμαθητών/τριών μας .

9. Στην τετράδα μοιραζόμαστε ρόλους: Ένας αναλαμβάνει τον ρόλο του χειριστή του Η/Υ, ένας τον ρόλο του συντονιστή της συζήτησης, ένας άλλος γίνεται ο διαμεσολαβητής και ένας είναι αυτός που κρατάει το ημερολόγιο της ομάδας.

10. Συγκρίνουμε το υλικό που έχουμε συγκεντρώσει ως προς την πατρότητα και επικαιρότητα της πηγής, το μέσο επικοινωνίας, τον τύπο και είδος των κειμένων, το θέμα και την οπτική που αναδεικνύεται.

11. Αξιοποιούμε το λογισμικό παρουσίασης για να παρουσιάσουμε τα ευρήματα της έρευνάς μας. Προσέχουμε να χρησιμοποιούμε ονοματικά σύνολα ή απλές προτάσεις και κατάλληλο εικονιστικό υλικό στις διαφάνειες.

Αξιολόγηση²³

Κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς σας θα είναι:

1. Η έγκαιρη παράδοση της εργασίας.
2. Η ποιότητα και επάρκεια του πληροφοριακού υλικού.
3. Η οργάνωση της παρουσίασης.
4. Η άνεση στο χειρισμό του προφορικού λόγου.
5. Ο βαθμός συνεργασίας και υπευθυνότητας κατά τη διεκπεραίωση του έργου όπως προκύπτει από το ημερολόγιο της ομάδας.

4^η & 5^η διδακτική ώρα

Η παρουσίαση των εργασιών των μαθητών/τριών στην ολομέλεια μπορεί να γίνει στην αίθουσα διδασκαλίας. Στην ολομέλεια αναπτύσσεται μέσα από συζήτηση

²³ Τα κριτήρια αξιολόγησης που παραθέτουμε δεν δεσμεύουν τους εκπαιδευτικούς που θα αποφασίσουν να εφαρμόσουν το σενάριο. Καλό είναι τα κριτήρια να συνδιαμορφώνονται από την κοινότητα μάθησης.

προβληματισμός σχετικά με το ζητούμενο: η στάση των ποιητών, ο ρόλος της ποίησης στον καιρό της κρίσης. Παράλληλα οι νεαροί ερευνητές έχουν την ευκαιρία να στοχαστούν πάνω στις επιλογές²⁴ τους όσον αφορά στο αυθεντικό υλικό που συνέλεξαν και επεξεργάστηκαν. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να κατευθύνει τη συζήτηση στις δυσκολίες που συνάντησαν οι μαθητές/τριες κατά τη διερευνητική διαδικασία αλλά και στα θετικά συναισθήματα με τα οποία κάθε ομάδα προχωρά στην επόμενη φάση. Οι μαθητές/τριες μιλούν για την εμπειρία τους στη δουλειά στην ομάδα και για τον τρόπο που βίωσαν τον ρόλο τους. Το ερώτημα που θα μπορούσε να κλείνει τη φάση του αναστοχασμού είναι δυνατόν να διατυπωθεί ως εξής: Με ποιες σκέψεις και συναισθήματα βγαίνουμε από το μάθημα; Ποιες είναι οι προσδοκίες μας για τη συνέχεια;

Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με την ανάγνωση του ποιήματος του Τάκη Σινόπουλου «Ο καιόμενος». Δεν γίνεται επεξεργασία του ποιήματος. Ο εκπαιδευτικός αναθέτει ως δραστηριότητα την πολυτροπική αναπαράσταση του ποιήματος με την αξιοποίηση λογισμικών όπως το PowerPoint, το πρόγραμμα Picassa, το Movie Maker. Η πολυτροπική νοηματοδότηση του κειμένου, που εισηγούμαστε, συγκροτεί μια ολιστική διαδικασία πρόσληψης, η οποία συνδυάζει αναγνωστική ανταπόκριση και δημιουργική έκφραση των μαθητών/τριών ως υποκειμένων ιστορικά-κοινωνικά προσδιορισμένων. Οι νεαροί αναγνώστες μπορούν να δουλέψουν ατομικά ή σε ομάδες. Το προϊόν της δουλειάς τους θα είναι η αφετηρία για την επόμενη φάση, την *Ανάγνωση*.

²⁴ Ένα ερώτημα που θα μπορούσε να κατευθύνει τη συζήτηση είναι «Με ποια κριτήρια τελικά επιλέξατε το υλικό που επεξεργαστήκατε; Ποια παράμετρος σας επηρέασε περισσότερο: η πατρότητα, η επικαιρότητα του δικτυακού τύπου, το μέσο επικοινωνίας, το κειμενικό είδος;»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τάκη Σινόπουλου, «Ο καιόμενος»²⁵

Κοιτάχτε μπήκε στη φωτιά! είπε ένας απ' το πλήθος.
Γυρίσαμε τα μάτια γρήγορα. Ήταν
στ' αλήθεια αυτός που απόστρεψε το πρόσωπο όταν του
μιλήσαμε. Και τώρα καίγεται. Μα δε φωνάζει βοήθεια.

Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι.

Ποιος είναι τούτος που αναλίσκεται περήφανος;
Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;

Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή. Και δύσκολη. Φοβάμαι.
Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις μου είπαν.

Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος.
Κι όσο αφανίζονταν τόσο άστραφτε το πρόσωπο.

Γινόταν ήλιος.

Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές
άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούνε.

Ο Ποιητής μοιράζεται στα δυο.

Φάση 2η: Ανάγνωση (10 διδακτικές ώρες)

Η αναγνωστική διαδικασία, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, αποβλέπει στην ενίσχυση των αναγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών και στην ενδυνάμωση της υποκειμενικότητας τους κατά τη νοηματοδότηση του ποιητικού κειμένου μέσα από διαδικασίες αλληλεπίδρασης στην κοινότητα μάθησης.

1^ο διδακτικό δίωρο: Εξοικείωση με το θέμα

Στην αίθουσα διδασκαλίας γίνεται η παρουσίαση των πολυτροπικών αναγνώσεων του ποιήματος του Τάκη Σινόπουλου «Ο καιόμενος». Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τις

²⁵ Τάκης Σινόπουλος, *Συλλογή Ι. 1951-1964*, 107. Αθήνα: Ερμής, 1976.

δυνατότητες έκφρασης της υποκειμενικότητας του αναγνώστη κατά τη νοηματοδότηση του ποιητικού κειμένου μέσα από την πολυτροπική αναπαράστασή του. Οι μαθητές/τριες με στοχευμένες ερωτήσεις ασκούνται στο να παρατηρούν τον τρόπο που διαφορετικοί σημειωτικοί τρόποι, όπως γλώσσα, εικόνα, μουσική, κίνηση, συνδυάζονται κάθε φορά για τη νοηματοδότηση του κειμένου.

Ο εκπαιδευτικός διερευνά με στοχευμένες ερωτήσεις τη στάση των νεαρών αναγνωστών απέναντι σε αυτό τον τρόπο πρόσληψης της ποίησης. Είναι πιθανόν να υπάρξουν αντιστάσεις εκ μέρους παιδιών που έχουν διαμορφώσει συγκεκριμένες αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο που προσεγγίζεται η ποίηση στο πλαίσιο του μαθήματος της λογοτεχνίας.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι θα δοκιμάσουν να διαβάσουν ποίηση σαν να πρόκειται για λέσχη ανάγνωσης. Θέτει το πλαίσιο: Θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια λέσχη ανάγνωσης ποίησης. Θα διαβάσουμε ποιήματα διαφορετικών δημιουργών και εποχών διερευνώντας τον ρόλο που οι ίδιοι οι ποιητές αναγνωρίζουν στην ποίηση. Επίσης προσδιορίζεται με σαφήνεια το τελικό προϊόν της εργασίας των μαθητών/τριών: Η λέσχη μας θα προσπαθήσει να αφήσει το αποτύπωμά της είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα. Αποστολή μας είναι να φτιάξουμε ένα ανθολόγιο με ποιήματα και εικόνες, ενδεχομένως και μουσική, όπου οι ποιητές θα μιλούν για την ποίηση.

Σε αυτή την εκδοχή του σεναρίου ο εκπαιδευτικός δεν δίνει έτοιμο το corpus των κειμένων. Ωστόσο, καθοδηγεί τους μικρούς ερευνητές στο να αναζητήσουν ποιητικά κείμενα στα σχολικά εγχειρίδια της Λογοτεχνίας τόσο της οικείας τάξης όσο και άλλων τάξεων του Γυμνασίου και Λυκείου. Αξιοποιώντας τα ηλεκτρονικά βιβλία (στην εμπλουτισμένη τους μορφή, όπου είναι δυνατόν) στο Ψηφιακό σχολείο οι νεαροί αναγνώστες έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε πλούσιο υλικό.²⁶

²⁶ Δεν παραγνωρίζουμε το δεδομένο ότι τα κείμενα που ανθολογούνται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται σε ό,τι ονομάζουμε λογοτεχνικό κανόνα.

Σε αυτό το δίωρο διαμορφώνονται και οι ομάδες εργασίας²⁷ των παιδιών. Πρόκειται για μια διαδικασία που απαιτεί τη διακριτική παρέμβαση του εκπαιδευτικού²⁸, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που παρατηρεί τάσεις απομόνωσης ή περιθωριοποίησης κάποιων παιδιών. Ο εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στα παιδιά ότι στο πλαίσιο της ομάδας μπορούν ν' αναληφθούν και συγκεκριμένοι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του διαμεσολαβητή, του χειριστή του Η/Υ. Οι μαθητές/τριες αξιοποιούν έντυπο και ψηφιακό φύλλο εργασίας. Βασική οδηγία που κατευθύνει την εργασία των ομάδων είναι ότι όλες οι φωνές ακούγονται και καταγράφονται. Καμιά γνώμη δεν περισσεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζει την οπτική μας γύρω από ένα θέμα.

Το Φύλλο εργασίας μπορεί να έχει την ακόλουθη μορφή:

Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει...

Εισαγωγή

Θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια λέσχη ανάγνωσης ποίησης. Θα διαβάσουμε ποιήματα διαφορετικών δημιουργών και εποχών διερευνώντας τον ρόλο που οι ίδιοι οι ποιητές αναγνωρίζουν στην ποίηση

Αποστολή

Η λέσχη μας θα προσπαθήσει να αφήσει το αποτύπωμά της είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα. Αποστολή μας είναι να φτιάξουμε ένα ανθολόγιο με ποιήματα και εικόνες, ενδεχομένως και μουσική, όπου οι ποιητές θα μιλούν για την ποίηση.

Τα ποιήματα θα συνοδεύει πληροφοριακό υλικό α) για το θέμα τους, β) τις οπτικές που αναδεικνύουν, γ) τον δημιουργό, δ) τον τίτλο της ποιητικής συλλογής, ε) τον χρόνο της έκδοσης και στ) τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ποιητικής του δημιουργού. Η παρουσίαση

²⁷ Ο αριθμός των παιδιών σε μια ομάδα εργασίας καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό και από τη χωροταξία του εργαστηρίου της Πληροφορικής. Η εμπειρία μας από τη διάταξη των σταθμών εργασίας στο εργαστήριο μάς κατευθύνει να προτείνουμε τη συνεργασία τριών παιδιών ανά Η/Υ.

²⁸ Ο εκπαιδευτικός μπορεί να κατευθύνει με παιγνιώδη διάθεση εξ αρχής τη διαδικασία διαμόρφωσης των ομάδων μοιράζοντας αποσπάσματα από στίχους ποιητών στα παιδιά και ζητώντας τους να συνδυαστούν μεταξύ τους με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκαταστήσουν τον στίχο. Εννοείται ότι οι στίχοι που έχουν επιλεγεί αναγράφονται στον πίνακα.

θα συμπληρώνεται από πολυτροπικά κείμενα που εσείς οι μαθητές-αναγνώστες θεωρείτε ότι αποκρίνονται στο ποιητικό κείμενο.

Διαδικασία

Σε κάθε ομάδα ο **γραμματέας** κρατάει ημερολόγιο όπου καταγράφεται η πορεία της διαδικασίας: ημερομηνία, επιτεύγματα, συνεισφορά κάθε μέλους.

Ο **συντονιστής** κάθε ομάδας αναθέτει αρμοδιότητες στα μέλη της ομάδας και παρακολουθεί την εξέλιξη της εργασίας. Εφόσον δεν υπάρχει **διαμεσολαβητής** αναλαμβάνει να επιλύει δυσκολίες στη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας, υποστηρίζει τα μέλη της ομάδας που μένουν πίσω στην εκτέλεση του έργου τους, επικοινωνεί με τον εκπαιδευτικό για τη διαχείριση δυσκολιών.

Ο χειριστής του Η/Υ είναι υπεύθυνος για τον τρόπο που θα αξιοποιήσει τα τεχνολογικά εργαλεία που έχει στη διάθεσή του, προκειμένου να υποστηρίξει το έργο της ομάδας.

Οι ρόλοι διανέμονται από εσάς τους ίδιους στην ομάδα.

Αξιολόγηση²⁹

Κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς σας θα είναι:

1. Η εκφραστική ανάγνωση των κειμένων.
2. Η πληρότητα της οργάνωσης του υλικού κάθε θεματικής με βάση τους άξονες που θέσαμε στην Αποστολή.
4. Η χρήση της γλώσσας τόσο σε επίπεδο γραμματικοσυντακτικό και σε επίπεδο δομής παραγράφου όσο και στην επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου.
5. Η έγκαιρη παράδοση της εργασίας και ο βαθμός συμμετοχής όλων όπως διαπιστώνεται από το ημερολόγιο.

2^ο, 3^ο και 4^ο διδακτικό δίωρο (8 διδακτικές ώρες): Διερεύνηση του θέματος

Στα επόμενα διδακτικά δίωρα γίνεται η αναζήτηση, συγκέντρωση, επεξεργασία του υλικού και η πολυτροπική νοηματοδότησή του σύμφωνα με οδηγίες που έχουν δοθεί

²⁹ Τα κριτήρια αξιολόγησης που παραθέτουμε δεν δεσμεύουν τους εκπαιδευτικούς που θα αποφασίσουν να εφαρμόσουν το σενάριο. Καλό είναι τα κριτήρια να συνδιαμορφώνονται από την κοινότητα μάθησης.

σε Φύλλο Εργασίας, τόσο σε έντυπη όσο και σε ψηφιακή μορφή, στην επιφάνεια εργασίας του κάθε Η/Υ. Όπως ήδη έχουμε αναφέρει η αναζήτηση των ποιημάτων θα γίνει εντός των σχολικών εγχειριδίων της Λογοτεχνίας που είναι αναρτημένα σε ηλεκτρονική μορφή στο Ψηφιακό Σχολείο, χωρίς να τίθενται περιορισμοί βαθμίδας ή τάξης. Η επιλογή μας αυτή γίνεται με κριτήριο την αναγνωστική εμπειρία των παιδιών όσον αφορά στην ποίηση. Δεδομένου μάλιστα ότι η διερεύνηση γίνεται ως προς συγκεκριμένο άξονα (τον ρόλο που οι ίδιοι οι ποιητές αναγνωρίζουν στην ποίηση) θεωρούμε ότι η αναζήτηση υλικού εκ μέρους των παιδιών διευκολύνεται, εφόσον περιορίζεται σε αυτό το πλαίσιο. Επιπλέον, ενισχύεται η αυτονομία των νεαρών αναγνωστών κατά τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς έχουν πρόσβαση σε υποστηρικτικό υλικό, αναρτημένο στο Ψηφιακό Σχολείο.

Τις δύο πρώτες διδακτικές ώρες από το σύνολο του προβλεπόμενου οκταώρου, οι μαθητές/τριες εντοπίζουν το κειμενικό υλικό³⁰. Οι ομάδες παρουσιάζουν τα ποιήματα με σχετικό προς το θέμα περιεχόμενο που εντόπισαν στο υλικό των ανθολογιών. Είναι πιθανόν κάποιες ομάδες να έχουν συμπέσει στα ευρήματα, ενώ είναι δυνατόν να μην έχει εξαντληθεί η αναζήτηση. Ο εκπαιδευτικός κρίνει εάν πρέπει να τροφοδοτήσει την έρευνα με ποιήματα, εφόσον τα αποτελέσματα της αναζήτησης δεν επαρκούν. Οι ομάδες αποφασίζουν με ποιο ποίημα ή ποιήματα θα ασχοληθούν. Καλό είναι κάθε ομάδα να επεξεργαστεί διαφορετικό κειμενικό υλικό. Ωστόσο, και στην περίπτωση που συμπέσουν οι προτιμήσεις των παιδιών, ο εκπαιδευτικός επισημαίνει τη σημασία των πολλαπλών οπτικών στην ανάγνωση και νοηματοδότηση του κειμένου.

Στα επόμενα διδακτικά δίωρα κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα κείμενο που ταιριάζει στις δυνατότητές της και στις επιθυμίες της. Στο πλαίσιο της ομάδας οι

³⁰ Διατρέχουν τα περιεχόμενα των σχολικών εγχειριδίων σε ψηφιακή μορφή. Έχουν τη δυνατότητα να αποφασίσουν σε ποια τάξης σχολικά εγχειρίδια θα περιορίσουν την έρευνά τους.

μαθητές/τριες ασκούνται σε στρατηγικές ανάγνωσης και κατανόησης κειμένων³¹ σε ένα όσο το δυνατόν αυθεντικό περιβάλλον επικοινωνίας που επιτρέπει την αλληλεπίδραση και την πολυφωνία. Επιπλέον, δοκιμάζονται σε διαδικασίες διαπραγμάτευσης του νοήματος και συνεργασίας για την παραγωγή του τελικού προϊόντος της εργασίας τους (επικοινωνιακές δεξιότητες). Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού λόγου, προσχεδιασμένου και μη, τόσο κατά την επεξεργασία του υλικού όσο και κατά την παρουσίαση των ευρημάτων τους στην ολομέλεια. Το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι οι νεαροί αναγνώστες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το θέμα του ποιήματος και την οπτική γωνία που αναδεικνύεται, να εντοπίζουν τους εκφραστικούς τρόπους με τους οποίους συγκροτείται το νόημα του κειμένου λαμβάνοντας υπόψη τις συμβάσεις του είδους, να συσχετίζουν τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα παραγωγής και πρόσληψης του κειμένου με το θέμα και την οπτική του, να συγκρίνουν κείμενα και να αιτιολογούν τις διαφοροποιήσεις τους, να συσχετίζουν τις προσωπικές τους εμπειρίες, βιώματα, συναισθήματα με τη θεματική των κειμένων που επεξεργάζονται, να παράγουν κείμενα αξιοποιώντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους για να εκφράσουν την ανταπόκρισή τους στις αναγνώσεις που προηγήθηκαν. Επίσης, για την ανασύσταση του ιστορικοκοινωνικού περικειμένου επιδιώκεται ως ερευνητές να είναι σε θέση να αναζητούν, να αξιολογούν και να επιλέγουν πληροφορίες από γραπτές και

³¹ Για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με στρατηγικές ανάγνωσης υιοθετούμε τη «δομή έλξης[κλήσης] των κειμένων» του Iser (Φρυδάκη, 2003: 168): Σε ένα πρώτο επίπεδο –στο επίπεδο του ασυνείδητου– ενεργοποιούνται οι βιωματικές ανταποκρίσεις των μαθητών-αναγνωστών ως προς τον τίτλο του ποιήματος. Σε ένα δεύτερο επίπεδο προβάλλονται οι προσδοκίες τους στη συμπλήρωση των κενών απροσδιοριστίας του κειμένου. Το νόημά του οικοδομείται σταδιακά μέσα από τον διαρκή διάλογο των υποκειμένων μεταξύ τους και με το κείμενο, του κειμένου με άλλα κείμενα (Bakhtine 1984: 342, Todorov 2002: 140-141, Φρυδάκη 2003: 158). Οι μαθητές/τριες διερευνούν στοιχεία του περικειμένου που διευκολύνουν τη διαδικασία συμπλήρωσης-νοηματοδότησης του ποιήματος. Σε ένα τρίτο επίπεδο ανιχνεύονται τα στοιχεία του ρεπερτορίου και οι στρατηγικές που οργανώνουν την κειμενική πραγματικότητα. Η βιωματική πρόσληψη εναλλάσσεται αβίαστα με μια ανάγνωση που γίνεται με συγκεκριμένους οδηγούς δράσης: υποδείξεις για στοιχεία του κειμένου –και για εξωκειμενικά στοιχεία– που πρέπει να προσεχθούν, να επιλεγούν ή να συνδυαστούν για να αναδυθεί μια νέα σημασία (Φρυδάκη 2003: 220, Foulin & Mouchon 1999: 116). Στο τελευταίο επίπεδο ο διάλογος με το κείμενο διευρύνεται σε κριτικό διάλογο στο πλαίσιο της κοινότητας .

ηλεκτρονικές πηγές. Ακολουθούν αναγνωστικές οδηγίες που είναι δυνατόν να έχουν την ακόλουθη μορφή:

Πώς διαβάζουμε ένα ποίημα;

Οδηγίες προς ναυτιλλόμενους!!!!

Για να μπορέσετε να φέρετε σε πέρας την αποστολή σας (Δημιουργία Ανθολογίου) καλό είναι να ακολουθείτε στην ομάδα τα εξής βήματα:

1. Παρατηρώ τον τίτλο του ποιήματος και καταγράφω σε μορφή άστρου με τους φίλους μου τις σκέψεις, εικόνες, συναισθήματα, προσδοκίες που πιθανόν μου δημιουργεί ο τίτλος για το περιεχόμενο του ποιήματος.
2. Διαβάζω σιωπηρά το ποίημα και συζητώ με τους φίλους μου αν το ποίημα επιβεβαιώνει ή διαψεύδει τις προσδοκίες που μου δημιούργησε ο τίτλος. Χρωματίζω στο ποίημα τις λέξεις-φράσεις-εικόνες που υποστηρίζουν την άποψή μου. Αν διαφωνούμε με τους φίλους μου τότε καταγράφουμε και διερευνούμε τις διαφορετικές απόψεις μας.
3. Εντοπίζω με τους φίλους μου τη στάση του ποιητικού υποκειμένου. Επισημαίνουμε με λέξεις-φράσεις-εικόνες του ποιήματος την ιδιαίτερη οπτική του ποιήματος.
4. Παρατηρούμε τα σημεία στίξης, τη σειρά των λέξεων μέσα στον στίχο, επαναλήψεις, μεταφορές, παρομοιώσεις, επίθετα, μη συνηθισμένες λέξεις, το ρηματικό πρόσωπο, τη γλώσσα (λόγια, καθομιλουμένη, παλαιότερης μορφής) που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να υποδηλώσει την οπτική του πάνω στο θέμα.
5. Αξιοποιούμε το υλικό στο Ψηφιακό Σχολείο προκειμένου να επιλύσουμε απορίες που προκύπτουν κατά την επεξεργασία του ποιήματος.
6. Αναζητούμε στο Διαδίκτυο και άλλο πληροφοριακό υλικό για τη ζωή, το έργο και την εποχή του ποιητή, πιθανές μελοποιήσεις ή άρθρα άλλων κριτικών ή αναγνωστών σχετικών με το ποίημα προκειμένου να εμπλουτίσουμε την αναγνωστική μας εμπειρία. Προσέχουμε ιδιαίτερα την πατρότητα, την επικαιρότητα, την ακρίβεια, την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των δικτυακών τόπων που επιλέγουμε.
7. Δίνουμε έναν άλλο τίτλο στο ποίημα προσπαθώντας να συμπυκνώσουμε το νόημα που του δίνουμε.
8. Ετοιμάζουμε σε λογισμικό παρουσίασης τα βασικά σημεία της δουλειάς μας που θα

παρουσιάσουμε στους συμμαθητές μας.

9. Γράφουμε ένα σύντομο κείμενο μίας ή δύο παραγράφων όπου εκφράζουμε αιτιολογημένα τη γνώμη μας για το ποίημα. Δηλαδή αν μας αρέσει ή δεν μας αρέσει και γιατί.

10. Βρίσκουμε εικόνες, ίσως και μουσικά κομμάτια ή απαγγελίες που νομίζουμε ότι ανταποκρίνονται στην οπτική του ποιήματος και φτιάχνουμε ένα πολυτροπικό κείμενο. Προσέχουμε ιδιαίτερα οι εικόνες που επιλέγουμε να συμπληρώνουν ή να διευρύνουν τη λεκτική εικόνα, η μουσική ή απαγγελία να ανταποκρίνεται στον ρυθμό του ποιήματος.

11. Ασκούμε στην εκφραστική ανάγνωση του ποιήματος, προσέχοντας ιδιαίτερα τον χρωματισμό της φωνής μας με βάση τα σημεία στίξης.

Το τελευταίο διδακτικό δίωρο η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται στην αίθουσα διδασκαλίας με την παρουσίαση στην ολομέλεια των ευρημάτων κάθε ομάδας εργασίας. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την κοινότητα και συνθέτει τα επιμέρους δεδομένα σε ενιαίο όλον. Οι μαθητές/τριες ασκούνται στο να συγκρίνουν τα κείμενα και να επιχειρούν να αιτιολογούν τις διαφοροποιήσεις τους.

Έχουν στη διάθεση τους και συμπληρώνουν τον ακόλουθο πίνακα:

Συγκρίνουμε τα κείμενα ως προς την οπτική τους γύρω από το θέμα, τα ιδιαίτερα εκφραστικά μέσα που αξιοποιούν, την εποχή που δημιουργήθηκαν και συμπληρώνουμε τον ακόλουθο πίνακα:

Ποιήματα	Οπτική	Εκφραστικά μέσα	Εποχή δημιουργίας

Η εφαρμογή ολοκληρώνεται με αναστοχαστικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προβληματιστούν πάνω στις επιλογές τους και τις

στρατηγικές τους στην ανάγνωση και κατανόηση κειμένων (μεταγνωστικές δεξιότητες) αλλά και στον ρόλο τους στη μαθησιακή διαδικασία.

Η φάση αυτή μπορεί να ολοκληρωθεί με τη δημιουργία ενός ιστολογίου³² με βάση τις εργασίες των παιδιών. Οι ίδιοι οι μαθητές /τριες συζητούν και αποφασίζουν για το όνομα του ιστολογίου τους. Αναθέτουν σε κάποιους την οργάνωσή του, ενώ άλλοι αποφασίζουν να ενισχύσουν την αναγνωσιμότητά του αξιοποιώντας τα κοινωνικά δίκτυα. Οι μαθητές/τριες μέσα από αυτή τη διαδικασία συνειδητοποιούν στην πράξη τους επικοινωνιακούς παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιλογές τους.

Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

Η αναγνωστική περιπέτεια ολοκληρώνεται με δραστηριότητα δημιουργικής γραφής. Διοργανώνεται φεστιβάλ ποίησης ενάντια στην κρίση. Οι νεαροί αναγνώστες επιχειρούν να εκφραστούν ποιητικά αξιοποιώντας το γλωσσικό κώδικα. Εάν υπάρχει η διαθεσιμότητα του εργαστηρίου Πληροφορικής μπορούν να γράψουν αξιοποιώντας τον Επεξεργαστή Κειμένου. Χάρη στη δυνατότητα των πολλαπλών αναθεωρήσεων του κειμένου (αντικαταστάσεις λέξεων στον συνταγματικό ή τον παραδειγματικό άξονα, καταστροφή και επανασυναρμολόγηση της δομής του κειμένου, χρωματισμός λέξεων, επάλληλες γραφές και διορθώσεις), οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουν τον δυναμικό χαρακτήρα της διαδικασίας της γραφής. Τα ποιήματα ανώνυμα³³ παραδίδονται στον εκπαιδευτικό ο οποίος είτε τα αναρτά³⁴ σε χαρτόνια στον τοίχο της αίθουσας διδασκαλίας είτε στο blog που έχει δημιουργηθεί στην προηγούμενη φάση. Οι νεαροί αναγνώστες είτε κινούνται στην αίθουσα διδασκαλίας είτε στον δικτυακό τόπο του ιστολογίου και εκφράζουν με σχόλια της προτιμήσεις τους.

³² Είναι προφανές ότι σε αυτή την εκδοχή του σεναρίου η δημιουργία του ιστολογίου γίνεται σε εξωδιδακτικό χρόνο.

³³ Η ανωνυμία δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας στους νεαρούς δημιουργούς. Οι έφηβοι σε αυτή την ηλικία εκφράζονται ποιητικά αλλά φοβούνται να δημοσιοποιήσουν τη δουλειά τους για να μην εκτεθεί η ευαισθησία τους.

³⁴ Καλό είναι οι δυο ώρες *Μετά την Ανάγνωση* να μην είναι συνεχείς, προκειμένου να υπάρξει επαρκής χρόνος προετοιμασίας για την ανάρτηση του υλικού.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε αυτή του την εκδοχή το σενάριο αναγνωρίζει μεγαλύτερο βαθμό χειραφέτησης στους μαθητές/τριες στη μαθησιακή διαδικασία. Η ανάπτυξη εκ μέρους τους αναγνωστικών δεξιοτήτων τόσο όσον αφορά ποιητικά κείμενα όσο και πολυτροπικά κείμενα και υπερκείμενα, η άσκησή τους στην αναζήτηση της πληροφορίας στο Διαδίκτυο και τέλος η ενδυνάμωσή τους στην έκφραση της υποκειμενικότητας τους κατά τη νοηματοδότηση του ποιητικού λόγου συνιστούν άξονες που κατευθύνουν τη διδακτική πρόταση που εισηγούμαστε. Στις διάφορες φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας οι μαθητές/τριες είναι ενημερωμένοι για τα κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς τους και έχουν την ευκαιρία ανατροφοδότησης τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από τους συμμαθητές/τριες. Για την αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων όσον αφορά στις αναγνωστικές δεξιότητες και στην παραγωγή κριτικού λόγου είναι δυνατόν οι μαθητές/τριες να αποπειραθούν να δουλέψουν ατομικά σε μη διδαγμένο ποιητικό κείμενο³⁵. Η δραστηριότητα θα μπορούσε να έχει την ακόλουθη μορφή:³⁶

Δραστηριότητα

Ονοματεπώνυμο:

1. Παρατηρήστε τον τίτλο του ποιήματος και εντοπίστε στο κείμενο τις λέξεις-φράσεις-στίχους που ανταποκρίνονται στον τίτλο είτε κυριολεκτικά είτε μεταφορικά.

³⁵ Στην δραστηριότητα αποτίμησης που προτείνουμε ο εκπαιδευτικός επιλέγει το ποίημα.

³⁶ Η πρόταση είναι ενδεικτική. Οι ερωτήσεις θυμίζουν περισσότερο οδηγίες. Ωστόσο, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι πρόκειται για κείμενο μη διδαγμένο, που ενδέχεται να προκαλέσει την αμηχανία των παιδιών στην πρώτη επαφή μαζί του.

2. Σε μια παράγραφο διατυπώστε το θέμα γύρω από το οποίο αναπτύσσεται το ποίημα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και λέξεις-φράσεις του ποιήματος για να αποδώσετε καλύτερα το θέμα του.
3. Στους στίχους που παρατίθενται αναδεικνύεται η οπτική του ποιητή, ο ιδιαίτερος τρόπος που «βλέπει» τη ζωή, την πραγματικότητα (για παράδειγμα: Αισιοδοξία, Απαισιοδοξία, Μελαγχολία, Ελπίδα, Ειρωνεία, Αγωνιστικότητα, Καταγγελτική διάθεση κ.ά.). Ποια από αυτά τα χαρακτηριστικά και σε ποιους από τους στίχους που σας δίνονται εντοπίζετε; Με ποια εκφραστικά μέσα υποστηρίζονται; Δικαιολογήστε την επιλογή σας.
4. Μολονότι το ποίημα αναφέρεται σε παλαιότερη εποχή, ποιοί στίχοι του νομίζετε ότι θα μπορούσαν να συγκινήσουν έναν σύγχρονο αναγνώστη; Καταγράψτε τους και δικαιολογήστε την επιλογή σας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδρή, Ε. 2010. Σχεδιασμός και αξιολόγηση στρατηγικών συνεργατικής μάθησης υποστηριζόμενων από την τεχνολογία. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πειραιά

Αυδή, Α. & Μ. Χατζηγεωργίου. 2007. *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Iser, W. 1976. *L'Acte de Lecture: Theorie de l' Effet Esthetique*. Hayen: Mardaga.

Kress G. & T. Van Leeuwen. 1996. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.

Κυπριώτης, Δ. 2006. Πολυτροπικότητα και γραπτά εικονιστικά κείμενα. <http://multitasks.blogspot.gr/2006/09/blog-post.html> [25-1-2010].

Κωστούλη, Τ. 2000. Κειμενοκεντρική προσέγγιση και κοινωνική/κριτική εγγραμματοσύνη: Η συμβολή της παιδικής λογοτεχνίας, *Virtual School. The Sciences of Education Online*. Τ. 2, τχ. 1.

<http://web.auth.gr/virtualschool/2.1/TheoryResearch/Keimena.htm> [25/1/2010].

Lave, J. & E. Wenger. 1991. *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. U. K.: University of Cambridge Press.

Νικολαΐδου, Σ. 2009. *Λογοτεχνία και Νέες Τεχνολογίες. Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.

Πασχαλίδης, Γ. 1999. Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, επιμ. Β. Αποστολίδου & Ε. Χοντολίδου, 319-333. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πολέμη-Τοδούλου, Μ. 2011. Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο επιμορφωτικό υλικό: Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη, Γ. Γουρνάς, Γρ. Ζαχαριάδης, Ν. Κιζήλος, Γ. Μπαρδάνης, Δ. Σακκάς & Χ. Χατζηχρήστου, 1-14. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Φρυδάκη, Ε. 2003. *Η Θεωρία της Λογοτεχνίας στην Πράξη της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.

Χοντολίδου, Ε. 1999. Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τ. 1. <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>